

Univerzita Karlova – Fakulta právnická

Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Internet a autorské právo – odpovědnost subjektů a ochrana proti pirátství

Zpracoval: **Milan Holeček**

5. ročník

Poupětova 10, 170 00 Praha 7

Konzultant diplomové práce: **JUDr. Irena Holcová**

Praha 2007

Knihovna PF UK

PF16893

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze dne 20. dubna 2007

Milan Holeček

Souhlasím s uveřejněním
práce pro účely učebních podniků
§ 37 A z a § 47 b Uřz

24.4.2007

Obsah

Prohlášení.....	2
Obsah	3
1 Úvod.....	5
2 Autorské právo.....	6
3 Evropská úprava	6
4 Internet.....	10
5 Relevantní způsoby užití díla.....	12
5.1 Obecně	12
5.1.1 Rozmnožování - § 13 AZ.....	13
5.1.1.1 Volná užití - § 30 AZ.....	14
5.1.1.2 Technické rozmnoženiny - § 38a AZ	16
5.1.2 Sdělování díla veřejnosti - § 18 AZ.....	17
5.2 Konkrétní užití v rámci internetu.....	18
5.2.1 Výměnné sítě (peer to peer networks).....	18
5.2.2 Webové stránky	24
5.2.2.1 Upload.....	25
5.2.2.2 Download.....	25
6 Odpovědnost subjektů.....	27
6.1 Odpovědnost a internet.....	27
6.2 Autorskoprávní odpovědnost.....	30
6.2.1 Zvláštní úprava ochrany práva autorského podle § 40 AZ.....	31
6.2.2 Ochrana práva autorského a právo na náhradu škody	34
6.2.2.1 Ustanovení § 40 odst. 4 AZ ve spojení s § 420 OZ.....	34
6.2.2.2 Ustanovení § 40 odst. 4 AZ ve spojení s § 420a OZ	37
6.2.2.3 Společná odpovědnost (nepřímá odpovědnost).....	38
6.2.3 Ochrana práva autorského a právo na bezdůvodné obohacení	39
6.3 Odpovědnost poskytovatelů obsahu	39
6.4 Odpovědnost koncových uživatelů.....	42
6.5 Odpovědnost poskytovatelů internetového připojení	44
6.6 Odpovědnost poskytovatelů volného prostoru	45
6.7 Odpovědnost poskytovatelů odkazu.....	47
6.8 Trestněprávní odpovědnost.....	50

6.9	Odpovědnost za přestupky.....	51
6.10	Odpovědnost za správní delikt podle § 105a AZ.....	52
7	Piráství.....	53
7.1	Způsoby ochrany proti pirátství.....	53
7.1.1	DRM.....	55
7.1.2	Vodoznaky.....	55
7.1.3	Technický zásah do stopy záznamu.....	56
7.2	Eliminace technického prostředku ochrany nebo jeho účinků.....	56
8	Závěr.....	59
9	Literatura.....	60

1 Úvod

Ve svém životě jsem se nejprve setkal s počítači a internetem, později pak s právem. Touha po poznání se u mě naplno projevila právě v souvislosti s objevováním světa počítačů. Usiloval jsem o to proniknout zcela do tohoto světa a zjistit o něm maximum informací, pochopit principy, na kterých funguje, nahlédnout do všech jeho zákoutí. S odstupem času se mi zdá, že tehdy v dobách DOSu tento svět měl ještě určité hranice a bylo ho možno při značném, avšak nezbytném, úsilí obsáhnout. S příchodem internetu (ve smyslu dnešního „totálního“ propojení) se tyto hranice radikálně posunuly, pokud se zcela nevytratily a nezanechaly svět nekonečných možností, a to minimálně ze subjektivního hlediska, neboť mám za to, že dnešní svět počítačů včetně internetu již zcela obsáhnout nelze. K právu jsem se tedy dostal až později, kdy jsem svět počítačů odkryl a přátelil jsem se s ním. Zprvu jsem nechápal, proč by svět počítačů měl být také nějakým způsobem právně regulován, když tam na první pohled vše funguje a náhodný prvek, který by nefungoval, lze snadno nahradit jiným funkčním, a to vše při plné svobodě a relativní anonymitě (i ve smyslu odpovědnosti a následků) jednání. Později jsem pochopil, že plná svoboda je vždy nějakým způsobem zneužitelná a že se, zejména na internetu, zneužívá. Nelze-li jednání uživatelů regulovat vzhledem k výše zmíněným nekonečným hranicím, které zkrátka nelze zcela postihnout, natož pak rozumně předvídat, je třeba alespoň vytvořit rámec pro ochranu zájmů oprávněných osob a za pomoci právně-technických prostředků tuto ochranu zajistit, jakkoli problematicky se to může jevit. Tato práce má tedy za cíl propojit znalosti, které jsem v oblasti počítačů prostřednictvím obou pohledů (technického a právního) načerpal a konstatovat dnešní možnosti v oblasti odpovědnosti subjektů na internetu a ochrany proti pirátství.

Mým hlavním zdrojem, ze kterého jsem v této práci čerpal a díky němuž jsem formuloval a propojoval své znalosti, je kniha Jiřího Čermáka *Internet a autorské právo*¹. Tato kniha je nejen svým názvem totožná s tématem mé diplomové práce, ale i svým uspořádáním, které snad ani nemůže být odlišné, a tak ho do této práce s mírnými úpravami přebírám. Touto prací dále reaguji na názory pana Čermáka vyslovené v uvedené knize, a to jak vlastním zamyšlením nad podstatou relevantní problematiky, tak i s ohledem na podstatný právní a názorový vývoj v předmětné oblasti v letech 2003 – 2007, zejména v souladu s poslední novelou autorského zákona², se zákonem o některých službách informační společnosti³ a na evropské úrovni se směrnicí o dodržování práv duševního vlastnictví⁴.

¹ Čermák J.: *Internet a autorské právo*, Linde, Praha, 2003

² zákon č. 216/2006 Sb., změna autorského zákona a některých dalších zákonů

2 Autorské právo

Autorské právo v České republice v současnosti upravuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), v platném znění (dále jen „**autorský zákon**“ nebo „**AZ**“), který byl Parlamentem České republiky schválen dne 7. dubna 2000 a účinnosti nabyl 1. prosince 2000. Předchozí úpravu představoval zákon č. 35/1965 Sb., o literárních, vědeckých a uměleckých dílech (autorský zákon), v platném znění, který však, poplatný době, ve které vznikl, nemohl již svým obsahem vyhovovat požadavkům moderní doby, pokroku v oblasti technologií souvisejících s autorským právem, a to i přes četné novelizace v průběhu devadesátých let, jejichž účelem bylo ustanovení zákona přiblížit pokročilým úpravám států západní Evropy a rozšířit jejich aplikovatelnost o nové instituty. V novém autorském zákoně se již plně promítly směrnice komunitárního práva přijaté do okamžiku ukončení legislativních prací na tomto zákoně. Postupem času prošel nový autorský zákon čtyřmi novelizacemi, které reflektovaly jednak další vývoj na komunitární úrovni a současně také praxi při aplikaci zákona v českých podmínkách. Dle různých názorů nebyly tyto novely nijak radikální, mnohdy zbytečné či nekonzistentní, překonané a částečně i v rozporu s komunitárním právem.

3 Evropská úprava

V důsledku členství České republiky v Evropské unii máme povinnost sladit oblast autorského práva s relevantní úpravou komunitárního práva, a to především tak, aby národní úprava neodporovala té komunitární a současně také, aby národní úprava promítla včas veškeré požadavky komunitárního práva a nevystavovala se možnému postihu za neprovedení. Jedná se v zásadě o implementaci směrnic komunitárního práva v oblasti autorskoprávní do příslušných národních právních předpisů. Tak má být dosaženo sjednocení autorskoprávní úpravy ve všech členských státech Evropské unie.

Jedná se o následující směrnice:

---

³ zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti

⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/48/ES, ze dne 29. dubna 2004, o dodržování práv duševního vlastnictví

- a) směrnice Rady č. 91/250/EHS o právní ochraně počítačových programů,
- b) směrnice Rady č. 92/100/EHS o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem,
- c) směrnice Rady č. 93/83/EHS o koordinaci určitých předpisů týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu,
- d) směrnice Rady č. 93/98/EHS o harmonizaci doby ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících,
- e) směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 96/9/ES o právní ochraně databází,
- f) směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (tzv. informační směrnice),
- g) směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/84/ES o právu na opětný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla (tzv. resale směrnice),
- h) směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví.

Směrnice č. 91/250/EHS definuje počítačový program jako program v jakékoli formě včetně takového, který je součástí hardware (např. BIOS, firmware), a dále též i přípravné koncepční práce („preparatory design work“) vedoucí/ umožňující v pozdější fázi vytvoření počítačového programu. Při posuzování původnosti počítačového programu jakožto díla (neboli vlastní duševní výtvar autor) by neměla být brána v úvahu žádná kvalitativní hodnocení nebo posuzování estetických vlastností programu. Předmětem ochrany je pouze vyjádření počítačového programu, ne myšlenky a zásady, na kterých jsou jednotlivé prvky programu založeny; stejně tak platí i pro myšlenky a zásady, na kterých je založena logika, algoritmy a programovací jazyky. Podle uvedené směrnice by měla být zaručena možnost pořídit rozmnoženinu technicky nezbytnou pro využití programu oprávněným uživatelem, a to formou omezení výlučného práva autora disponovat se svým dílem. Povoleno má být i studium, zkoumání a zkoušení funkčnosti programu, avšak jen takovým způsobem, aby nedocházelo k porušení autorských práv k programu. K porušování dochází neoprávněným rozmnožováním, překladem, zpracováním nebo změnou formy kódu, ve které byla rozmnoženina programu poskytnuta. Zachována však musí být možnost takových zásahů do kódu, resp. jeho studia, aby mohla být zajištěna interoperabilita nezávisle vytvořeného programu s jinými programy; za takových okolností není třeba svolení autora a nejedná se o porušení jeho výlučných práv. Cílem této výjimky je umožnit propojení všech prvků počítačového systému včetně propojení prvků

pocházejících od různých výrobců tak, aby tyto prvky mohly společně fungovat.⁵ Autorem počítačového programu může být fyzická osoba, skupina fyzických osob, právnická osoba, možná jsou i kolektivní a zaměstnanecská díla. Ochrana je přiznána jakékoli oprávněné fyzické či právnické osobě.

Výlučná práva autora zahrnují⁶ právo činit sám a právo udělovat svolení jinému k (i) stálému nebo dočasnému rozmnožování počítačového programu jako celku nebo jeho části, a to jakýmkoliv prostředky a v jakékoliv formě (pokud je takové rozmnožování nezbytné pro zavedení, zobrazení, provoz, přenos nebo ukládání počítačového programu do paměti, vyžadují tyto rozmnožovací úkony svolení nositele práva), (ii) překladům, zpracování, úpravám a k jakékoliv jiné změně počítačového programu a k rozmnožování programu z těchto úkonů vyplývajícím, aniž jsou dotčena práva osoby provádějící změnu programu, (iii) jakékoliv formě veřejného šíření (ve smyslu rozšiřování)⁷, včetně pronájmu, jehož předmětem je původní počítačový program nebo jeho rozmnoženiny (první prodej rozmnoženiny počítačového programu v EU provedený nositelem práv nebo s jeho svolením je vyčerpáním práva na šíření této rozmnoženiny v rámci EU s výjimkou práva na kontrolu dalšího pronájmu počítačového programu nebo jeho rozmnoženin).

Výjimky z uvedených výlučných práv autora jsou⁸ (i) úkony nezbytné k tomu, aby umožnily oprávněnému nabyvateli užívat počítačový program způsobem, ke kterému je určen, včetně opravy chyb, (ii) pořízení záložní rozmnoženiny oprávněným uživatelem počítačového programu, pokud je nezbytná pro užívání programu, (iii) zkoumání, studování nebo zkoušení funkčnosti počítačového programu při jeho zavádění, zobrazování, provozu, přenosu nebo ukládání do paměti jeho oprávněným uživatelem za účelem zjištění myšlenek a zásad, které jsou základem kteréhokoliv z prvků programu, (iv) rozmnožování kódu⁹ nebo překlad formy kódu počítačového programu nezbytný pro získání informací o interoperabilitě programu s jinými programy, a to oprávněným uživatelem takového programu pouze k uvedenému účelu.

Ochranná opatření členských států se mají zaměřit¹⁰ především na případy (i) uvádění do oběhu rozmnoženiny počítačového programu s vědomím nebo s důvodným podezřením, že se jedná o nepovolenou rozmnoženinu, (ii) držení rozmnoženiny počítačového programu pro obchodní účely s vědomím nebo s důvodným podezřením, že se jedná o nepovolenou rozmnoženinu, (iii)

⁵ Viz řízení Komise vs. Microsoft, rozhodnutí č. COMP/C-3/37.792 ze dne 24. března 2004, týkající se odkrytí části kódu počítačového programu (operačního systému) Windows do té míry, aby jiné společnosti působící ve stejném oboru měly možnost vyvíjet programy bezpečně a bezproblémově fungující s Windows.

⁶ článek 4 směrnice č. 91/250/EHS

⁷ anglické znění směrnice uvádí termín „distribution to the public“, který byl chybně přeložen jako šíření (v angličtině „broadcasting“) namísto rozšiřování (v angličtině „distribution“)

⁸ článek 5 směrnice č. 91/250/EHS

⁹ článek 6 směrnice č. 91/250/EHS

¹⁰ článek 7 směrnice č. 91/250/EHS

uvádění do oběhu nebo držení jakýchkoliv prostředků pro obchodní účely, jejichž jediným účelem je usnadňovat neoprávněné odstraňování nebo vyřazování z provozu jakéhokoliv technického zařízení, které mohlo být vytvořeno za účelem ochrany počítačového programu. Dobu ochrany autorských práv k počítačovým programům upravoval původně článek 8 směrnice, a to tak, že trvá padesát let po smrti autora nebo po smrti posledního z autorů; pokud je počítačový program anonymním dílem anebo pseudonymním dílem anebo pokud je podle vnitrostátních právních předpisů za autora považována právnická osoba, trvá doba ochrany padesát let ode dne, kdy byl počítačový program poprvé oprávněně zveřejněn. Směrnice však již předvídala, že doba trvání ochrany pro chráněná díla bude předmětem další harmonizace, což se také stalo směrnicí č. 93/98/EHS (viz následující odstavec).

Směrnice č. 93/98/EHS zrušila článek 8 směrnice o ochraně počítačových programů a sjednotila dobu trvání práv autora literárního nebo uměleckého díla (a tedy i autorů počítačových programů), popř. fotografického díla na dobu života autora a 70 let po jeho smrti bez ohledu na den, kdy bylo dílo oprávněně sděleno veřejnosti.¹¹ Okamžik oprávněného sdělení díla veřejnosti je relevantní pouze v případě anonymních či pseudonymních děl, u kterých se doba 70 let počítá právě od tohoto okamžiku. Práva výkonných umělců uplynou za 50 let ode dne podání výkonu nebo od okamžiku prvního oprávněného sdělení veřejnosti během této doby. To samé platí pro výrobce zvukových nosičů a prvotního záznamu filmu i práva vysílacích organizací, tj. souhrnně pro práva související s právem autorským. Pokud jde o ochranu dosud nezveřejněných děl, platí doba ochrany 25 let ode dne, kdy bylo dosud nezveřejněné dílo oprávněně vydáno nebo oprávněně sděleno veřejnosti.¹² Stanovené doby se počítají od 1. ledna roku následujícího po události, od které běží.¹³

Směrnice č. 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti se zaměřuje především na harmonizaci základních institutů autorského práva. Vychází z principu výlučného práva autora na kontrolu distribuce svého díla zahrnujíc v to i z něj pořízené rozmnoženiny¹⁴, přičemž zároveň stanoví taxativně nezbytné minimum výjimek a omezení autorových práv¹⁵, které vyplývají z praxe (rozmnoženiny v souvislosti s technologickým procesem, rozmnoženiny pro účely vědecké a vzdělávací) kompenzované však na druhou stranu možností užití technologických prostředků

---

¹¹ článek 1 směrnice č. 93/98/EHS

¹² článek 4 směrnice č. 93/98/EHS

¹³ článek 8 směrnice č. 93/98/EHS

¹⁴ články 2, 3 a 4 směrnice č. 2001/29/ES

¹⁵ článek 5 směrnice 2001/29/ES

zabraňujících nekontrolovatelnému rozmnožování nebo poskytnutím protihodnoty ve smyslu spravedlivé odměny.¹⁶

Nejnovejší směrnice č. 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví stanoví prostředky k dodržování práv duševního vlastnictví. Osobami oprávněnými žádat o použití těchto prostředků jsou nositelé práv duševního vlastnictví, další oprávněné osoby včetně držitelů licencí, kolektivní správci práv duševního vlastnictví a profesní subjekty ochrany práv.¹⁷ Ochranné prostředky mohou být použity v souladu s principy spravedlnosti a nestrannosti, nesmějí být nadměrně složité nebo nákladné, nesmějí obsahovat nerozumné lhůty ani nesmí způsobovat bezdůvodná zdržení.¹⁸ Výslovně je upraveno právo na informace vůči rušiteli i subjektům, jejichž obchodní činnost souvisí nebo umožňuje rušiteli zasahovat do autorských práv duševního vlastnictví oprávněné osoby.¹⁹ Dále jsou specifikována předběžná a zajišťovací opatření směřující k tomu, aby bylo možno rychle a účinně zastavit neoprávněné zásahy do práv duševního vlastnictví a zajistit důkazy potřebné v řízení.²⁰ Následuje příkladný seznam nápravných a alternativních opatření, kriteria pro vyčíslení náhrady škody a možnost zveřejnění soudního rozhodnutí. Zmíněná ustanovení této směrnice reflektuje poslední novela autorského zákona z dubna 2006 (zákon č. 216/2006 Sb.), a to konkrétně v § 40 AZ.

4 Internet

Internet je mezinárodní veřejně přístupná síť vzájemně propojených menších počítačových sítí, která přenáší data prostřednictvím standardizovaného protokolu (IP protokol²¹). Tento protokol zajišťuje, že jsou sítě schopny vzájemně komunikovat, tj. adresovat prostor a přenášet data tam, kam byla určena, vcelku a v nezměněné kvalitě. Menší počítačové sítě představují nespočet domácích, firemních, akademických a vládních sítí, jejichž dominantním účelem je přístup a přenos informací a poskytování širokého spektra služeb jako např. elektronická pošta, komunikace v reálném čase, přenosy souborů, vzájemně provázané webové stránky apod. Související pojem *www* neboli *world wide web*²², chápáný také jako synonymum pojmu *internet*, je nadstavbou internetu a zajišťuje prostřednictvím internetu dodatečné služby –

¹⁶ články 6 a 7 směrnice č. 2001/29/ES

¹⁷ článek 4 směrnice č. 2004/48/ES

¹⁸ článek 3 směrnice č. 2004/48/ES

¹⁹ článek 8 směrnice č. 2004/48/ES

²⁰ článek 9 směrnice č. 2004/48/ES

²¹ Datový protokol používaný pro přenos dat přes paketové sítě. Základní protokol dnešního internetu.

²² Volně přeloženo „celosvětová pavučina“.

především hypertextový systém odkazů, jímž je možno vzájemně provázat množství dokumentů, souborů a dalších zdrojů www.

Internet odstranil existující hranice, zkrátil vzdálenosti a zastavil čas. Není již více podstatné, kde člověk je a kam potřebuje dopravit svou informaci. Lze ji dopravit v mžiku kamkoli. Internet svými možnostmi přesahuje naše požadavky. Nejen počítač je v dnešní době zařízením, jímž se lze k internetu připojit. Příslušná technologie byla integrována do mobilních telefonů, pda zařízení, fotoaparátů i do spotřebičů – přehrávačů, ledniček, televizorů. Zatímco naposledy zmíněná zařízení využívají jen některé služby internetu související s jejich funkčním zaměřením, počítač zůstává zařízením univerzálním, které je schopno využívat maximální spektrum služeb internetu. Mezi ty nejpoužívanější patří world wide web, e-mail, vzdálený přístup, sdílený pracovní prostor, sdílení dat, audio- video- vysílání, internetová telefonie.

Internet se rozvíjí jako svobodné médium, jako svobodný prostor bez jakékoli cenzury nebo unifikace. To platí až na výjimky totalitních států, které svobodu lidí omezují i ve vztahu k informacím a tedy i ve vztahu k internetu. Zmíněná svoboda je do jisté míry i nebezpečná. Internet je do jisté míry anonymním místem, kde se kriminální činnost nekontrolovatelně rychle a snadno rozvíjí. V některých případech jde o nepatrně společensky nebezpečné chování, jindy o velmi nebezpečné chování.

Právně internet neexistuje, resp. nemá právní subjektivitu. Nemůže nabývat práv a nemůže se ani zavazovat tak jako fyzické nebo právnické osoby. Internet nemůže být ani definován jako věc v právním slova smyslu, a to ani v hmotné ani v nehmotné podobě. Není právem ani jinou majetkovou hodnotou.²³ Internet je tvořen všemi výše zmíněnými prvky, tzn. lidmi, společnostmi, věcmi, právy a jinými majetkovými hodnotami. Každý tento prvek internet spoluvytváří, dotváří nebo ho jen využívá. Nelze-li tedy přímo regulovat samotný internet (vyjma technického sjednocování za účelem zlepšení funkčnosti), reguluje se alespoň do jisté míry činnost výše zmíněných subjektů v rámci internetu s více či méně úspěšným prosazováním takové regulace.

---

²³ § 118 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

5 Relevantní způsoby užití díla

5.1 Obecně

Tradičně se užitím díla na internetu míní jednání, jímž se především zprostředkovává vnímání díla veřejnosti (mezinárodní normy takové jednání vyjadřují jako „making available to the public“) a rozmnožování díla samo o sobě nebo jako předpoklad zprostředkování (zpřístupnění) díla veřejnosti. V každém případě užití díla jde o zvláštní jednání, ke kterému je zapotřebí souhlasu autora, pokud jednajícím není sám autor. Určitá jednání mohou spolu souviset, resp. být předpokladem pro to druhé nebo následkem toho prvního (např. rozmnožení za účelem rozšiřování, rozmnožení za účelem zpřístupnění). V takovém případě vzniká otázka, zda souhlas autora je nezbytný ke každému jednotlivému užití díla, přestože se z podstaty věci rozumí, že hlavní užití nelze realizovat bez vedlejšího užití, které je předpokladem hlavního a naopak, nebo zda se vedlejší užití konzumuje v rámci udělené licence k užití hlavnímu. Dle mého názoru je třeba usuzovat na konzumaci vedlejšího užití v rámci licence k užití hlavnímu tam, kde vedlejší užití je automatickým a nevyhnutelným předpokladem nebo následkem užití hlavního, tzn. ve smyslu výše uvedeného rozmnožení za účelem zpřístupnění mohou v rámci souhlasu autora k zpřístupnění jeho díla na internetu toto dílo rozmnožit v okamžiku nahrání na server, které je nezbytným předpokladem k zpřístupnění díla veřejnosti.

Obecně je právo dílo užit nutno chápat jako právo celistvé, které se dále rozpadá na jednotlivé způsoby užití díla. Nahlédnutím do ustanovení § 12 AZ zjistíme, že pouze autor má právo své dílo užit a dále pak může udělit jiné osobě licenční smlouvou²⁴ oprávnění k výkonu práva dílo užit (při specifikaci forem užití), přičemž bez takové smlouvy může jiná osoba dílo užit pouze ve výjimečných případech stanovených autorským zákonem. Novelizace tohoto ustanovení doplnila i podobu díla, na níž se vztahuje právo dílo užit, a to podobu původní, jiným zpracovanou či jinak změněnou, samostatně nebo v souboru anebo ve spojení s jiným dílem či prvky. Uvádí se souvislost s ustanovením § 51 AZ, kde nabyvatel oprávnění od autora obecně nesmí upravit či jinak měnit dílo, jeho název nebo označení autora, ledaže by to bylo ve smlouvě dohodnuto. V ustanovení § 12 AZ se dále uvádí, že poskytnutím oprávnění k užití díla jiné osobě autorova práva k dílu nezanikají, vzniká mu však povinnost strpět zásah do práva dílo užit jinou osobou v rozsahu vyplývajícím ze smlouvy. Povinnost strpět zásah do svého práva dílo užit vzniká

²⁴ § 46 a násl. AZ

autorovi nejen smluvně, ale i mimosmluvně neboli ze zákona, a to v rámci úpravy volných užití a bezúplatných zákonných licencí dle § 30 a násl. AZ. Tyto tzv. mimosmluvní instituty užití díla však smí být dle § 29 AZ použity pouze v případě, že tak stanoví zákon, že takové užití není v rozporu s běžným užitím díla a do třetice že jím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora. Důležité je rovněž připomenout, že volná užití a některé zákonné licence lze uplatnit jen u díla zveřejněného.²⁵ Demonstrativní výčet tzv. katalogu práv, resp. toho, co se rozumí právem dílo užit, je obsažen v § 12 odst. 4 AZ. Byla to právě poslední novela autorského zákona, která do pátého odstavce § 12 AZ doplnila text „dílo lze užit i jiným způsobem než způsoby uvedeny v odstavci 4“, čímž jednoznačně definovala povahu výčtu jako příkladného tedy neúplného a ukončila tak sporné výklady tohoto ustanovení. Celý soubor těchto práv tvoří jednu složku tzv. majetkových práv autora v rámci (kvazi) dualistické koncepce zavedené našim autorským zákonem, kde se rozlišují práva osobnostní, která jsou nedotknutelná a nepřevoditelná a smrtí autora zanikají, a práva majetková, která jsou též nepřevoditelná (ve smyslu translativního převodu)²⁶, disponují určitým hospodářským významem a smrtí autora nezanikají. Samostatnou složku majetkových práv tvoří tzv. jiná majetková práva. Radíme sem zejména právo na odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého dle § 24 AZ (práva na odměnu dle §§ 24 a 25 AZ). Demonstrativní výčet v § 12 odst. 4 AZ uvádí právo na rozmnožování díla, právo na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla, právo na pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla, právo na půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla, právo na vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla a právo na sdělování díla veřejnosti, které tvoří zejména právo na provozování díla živě nebo ze záznamu a právo na přenos provozování díla, právo na vysílání díla rozhlasem či televizí a právo na provozování rozhlasového či televizního vysílání díla. Ustanovení §§ 13 – 23 AZ pak blíže rozvádějí výše zmíněné způsoby užití děl tak, jak bude u vybraných užití souvisejících s internetem následovat i zde.

5.1.1 Rozmnožování - § 13 AZ

Rozmnožováním se rozumí zhotovování dočasných nebo trvalých, přímých nebo nepřímých rozmnoženin díla nebo jeho části, a to jakýmkoli prostředky a v jakékoli formě. Rozmnožováním je i pořízení záznamu. Rozmnožování, jak uvedeno výše, existuje buď samo o sobě či je předpokladem pro zpřístupňování díla veřejnosti. Pořízená rozmnoženina neboli kopie originálu nemusí být nutně identická, což platí zvláště pro technické rozmnoženiny, kdy

²⁵ § 29 odst. 2 AZ

²⁶ Převed licenční smlouvou má konstitutivní povahu. Autorovi jeho právo k dílu nezaniká, je však povinen strpět zásah do svého práva jinou osobou v rozsahu, který vyplývá ze smlouvy (§12 odst. 2 AZ).

posloupnost jedniček a nul (tj. forma uložení dat) může být odlišná přitom však vnímatelná podoba zůstává stejná, a to je rozhodující.²⁷ Narážím zde na případ mnoha různých formátů, pod kterými se v praxi ukládá a vzájemně převádí hudba (např. wav, mp3, ac3, ogg), filmy (např. avi – divx/xvid, mpg, mov), fotografie (např. jpg, bmp, gif, tiff), což na kvalifikaci kopie jakožto rozmnoženiny dle autorského zákona nemá vliv. Odlišit je však třeba případy, kdy se ke zpracování díla využijí takové typy filtrů, které původní dílo tvůrčím způsobem zpracovávají; v takovém případě si vzhledem k míře zpracování dokáží představit, že vzniká nové dílo nikoli rozmnoženina.

Možné formy rozmnožování zahrnují rozmnoženiny tiskové, fotografické, zvukové, obrazové nebo zvukově obrazové, elektronické – analogové i digitální. Rozmnožovat lze pro veřejnost, pro soukromé účely a ze zákona pro osobní potřebu. Rozmnožování pro osobní potřebu však není dle doktríny vůbec užitím díla, zatímco autorský zákon vytváří fikci, že se za užití díla prostě nepovažuje (zvláštní ustanovení § 30 AZ vůči § 13 tamtéž). To neplatí pro počítačové programy a elektronické databáze, kde je souhlas autora vyžadován i k pořízení rozmnoženiny, resp. k jakémukoli užití pro osobní potřebu. Za samostatné způsoby užití díla zákon považuje rozmnožování a rozšiřování rozmnoženin, nicméně licenční smlouva umožňující rozmnožování díla v sobě zahrnuje i licenci k rozšiřování těchto rozmnoženin (nestanoví-li smlouva jinak - § 50 odst. 5 AZ).

5.1.1.1 Volná užití - § 30 AZ

Ustanovení § 30 obsahuje obecnou zásadu autorského práva, že užití díla pro osobní potřebu fyzické osoby se nepovažuje za užití díla podle autorského zákona, přičemž se k dispozici „pro osobní potřebu“ přidává ještě další podmínka, že „účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu“. Volná užití vychází ze směrnice č. 2001/29/ES a jejího článku 5 odst. 2 písm. b), kde je založena možnost omezit výlučné právo autorovo ke kontrole nad rozmnožováním svého díla, a to ve prospěch fyzických osob pro soukromé užití a účely, které nejsou přímo ani nepřímo komerční, přičemž se může jednat o jakékoli kopie na jakémkoli nosiči. Současně je řečeno, že autorům za taková omezení náleží spravedlivá odměna, která však musí zohlednit tu skutečnost, zda autor jednostranně nezabránil volnému užití použitím účinných technických prostředků ochrany proti rozmnožování.

---

²⁷ Čermák J.: Internet a autorské právo, Linde, Praha, 2003, str. 33

Volné užití je mimořádným zásahem do autorského práva, protože do jisté míry vylučuje autorovu kontrolu nad osudem (užitím) svého díla a je povinen takové užití strpět. Tento přístup zdůrazňuje již výše zmíněné ustanovení § 29 odst. 1 AZ, který obsahuje tzv. třístupňový test podmínek, za kterých lze zákonnou formou do výlučného práva autorova zasáhnout. Je to jednak zákonné zmocnění, dále není-li předmětné užití díla v rozporu s běžným způsobem užití díla a nakonec že tím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora. Opominout nelze ani odstavec 2 zmíněného ustanovení, který volná užití vztahuje, s výjimkami v něm uvedenými, zásadně pouze na díla zveřejněná²⁸. Proto by podmínka užití pro osobní potřebu měla být chápána v tom nejužším slova smyslu, kdy se jedná skutečně o vlastní osobní soukromí fyzické osoby. Existují však i výklady, které do sféry užití pro osobní potřebu jednotlivce zahrnují i členy jeho rodiny a okruh jeho osobních přátel. Právnícké osoby jsou z volného užití dle § 30 AZ vyloučeny. Přímý nebo nepřímý hospodářský nebo obchodní prospěch by pak měl být chápán jako jakýkoli hmotný i nehmotný prospěch jdoucí nad rámec osobní potřeby, resp. potřeby dané osoby samotné včetně jejích blízkých (členů rodiny a osobních přátel). Odstavec 2 tohoto ustanovení zřetelně uvádí, že se pro účely užití díla pro osobní potřebu jedná o oprávnění zhotovit záznam díla či napodobeninu díla, resp. terminologicky jednotně rozmnoženinu díla. Tedy z demonstrativního výčtu § 12 odst. 4 AZ jsou to ta užití, která mohou být v rámci užití pro osobní potřebu aplikovatelná. Vzhledem k formulaci „rozmnoženinu“ je zde třeba zdůraznit, že se, vzhledem k užití jednotného čísla, patrně jedná o jednu rozmnoženinu a ne více. Opět ale existují názory, že počet rozmnoženin by neměl být takto výslovně omezený a měl by reflektovat naplnění té osobní potřeby, která v daném případě vyvstala. Tento výklad tedy souvisí i s výše zmíněným rozšířením okruhu osob spadajících do vlastního osobního soukromí fyzické osoby. Poslední novela autorského zákona však terminologii ponechala stejnou, z čehož se dá usuzovat na příklon k prvnímu názoru.

K volnému užití ještě tři důležité poznámky. Jednak se vztahuje podle § 29 odst. 2 AZ zásadně na zveřejněná díla. Dále pak výše uvedené neplatí ve smyslu § 30 odst. 3 AZ pro počítačové programy a elektronické databáze a audiovizuální díla za podmínek zde uvedených (byť by se jednalo o osobní potřebu fyzické osoby nebo vlastní vnitřní potřebu právnické osoby či podnikající fyzické osoby), neboť u těchto druhů děl se jejich užití vždy považuje za užití dle autorského zákona, tzn. k jakémukoli jejich užití je zásadně zapotřebí souhlasu (licenční smlouvy) autora, a to platí i pro zhotovování rozmnoženin těchto děl pro osobní, resp. vlastní vnitřní potřebu. Konečně i při užití pro osobní potřebu musí být respektováno právo autora

---

²⁸ Dle § 4 odst. 1 AZ je dílo zveřejněno „prvním oprávněným veřejným přednesením, provedením, předvedením, vystavením, vydáním či jiným zpřístupněním veřejnosti“.

zabezpečit své dílo technickými prostředky ochrany a elektronickou informací o správě práv. Tím může být ze strany autora i zcela zabráněno nebo jen omezeno (co do množství) pořizování rozmnoženin předmětných děl pro osobní potřebu. Užití technických prostředků ochrany se však bere v úvahu při rozúčtování tzv. spravedlivé odměny²⁹, která autorovi náleží jako kompenzace za omezení svého výlučného práva disponovat se svým dílem.

5.1.1.2 Technické rozmnoženiny - § 38a AZ

Dočasné (technické) rozmnoženiny vznikají v přenosových systémech, zařízeních a programech, které spolupůsobí k zajištění zpřístupnění díla koncovému uživateli. Jejich účelem není vlastní využitelnost v běžně chápaném smyslu, tedy s hospodářským významem. Podstata jejich vzniku je v použité technologii. V přenosových systémech technické rozmnoženiny děl vznikají víceméně náhodně v průběhu přenášení dat, pořizování rozmnoženin v zařízeních souvisí s tzv. dočasnou pamětí (cache), kde se rozmnoženina ukládá, aby uživateli rychleji zpřístupnila vyžádaný obsah, to samé platí i pro programy. Uživatel nezpůsobuje vytváření těchto rozmnoženin, v podstatě o nich obvykle ani neví. Technické rozmnoženiny jsou rozmnoženinami ve smyslu autorského zákona dle jeho § 13 ve spojení s ustanovením § 66 odst. 2 AZ, který obsahuje dostatečně širokou definici, aby se dala na technické rozmnoženiny aplikovat. Dochází tedy k užití díla – k rozmnožování, ke kterému je zpravidla nutno mít souhlas autora. V tomto kontextu je to však obtížně představitelné. Proto autorský zákon obsahuje ustanovení, které upravuje konkrétně rozmnoženiny dočasné povahy. Tímto ustanovením je § 38a odst. 1 písm. a) AZ, který stanoví, že do práva autorského nezasahuje ten, kdo provádí dočasné úkony rozmnožování děl, které jsou pomíjivé nebo podružné, tvoří nedílnou a nezbytnou součást technologického procesu, nemají žádný samostatný hospodářský význam a jejich jediným účelem je umožnit přenos díla počítačovou nebo obdobnou sítí mezi třetími stranami uskutečněný prostředníkem. Právě toto ustanovení obsahuje zákonnou licenci vylučující z výlučného práva autora takové rozmnožování, které samo o sobě nemá žádnou vlastní hospodářskou hodnotu. Je tak zajištěn soulad tvorby a funkčnosti technických rozmnoženin s právní úpravou. Úprava vychází z článku 5 odst. 1 (výjimky a omezení) směrnice č. 2001/29/ES, kde se říká, že krátkodobé nebo příležitostné rozmnoženiny, které tvoří nedílnou a podstatnou část technologického procesu (konkrétně zajistit přenos v rámci sítě, umožnit oprávněné užití) a které nemají žádný samostatný hospodářský význam, jsou vyloučeny z práva na rozmnožování.

²⁹ § 96 odst. 3 AZ

5.1.2 Sdělování díla veřejnosti - § 18 AZ

Sdělování díla veřejnosti je obecně definováno v § 18 odst. 1 AZ jako zpřístupňování díla v nehmotné podobě, živě nebo ze záznamu, po drátě nebo bezdrátově (tzv. generální klauzule). Toto obecné vymezení zahrnuje jak specifická užití popsaná v následujících ustanoveních §§ 19 – 23 AZ, tak i veškeré jiné zpřístupňování díla, které této obecné definici v § 18 odst. 1 AZ vyhovuje. Zahrnuje i oba distribuční způsoby užívané zejména v digitálním prostředí – umožnění přístupu k dílu (making accessible) a zpřístupnění díla (making available). Odstavec 2 popisuje takové zpřístupňování díla veřejnosti, kdy k dílu může mít přístup kdokoli na místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou nebo obdobnou sítí. Typicky půjde o obsah umístěný na internetu, dostupný prostřednictvím serverů (datových polí/ úložišť) připojených k internetu. Tento obsah může mít tradiční formu webových stránek, ale i formu jednotlivých souborů náhodně umístěných v datových úložištích v rámci služeb poskytovaných na internetu nebo třeba v rámci výměnných sítí. Výlučné právo autora rozhodnout o sdělení díla veřejnosti nebo dát jinému oprávnění k takovému sdělení se již provedeným sdělením veřejnosti nevyčerpá. Ustanovení § 18 AZ provádí článek 3 směrnice č. 2001/29/ES.

Ke sdělení díla ve smyslu § 18 odst. 2 dochází ve chvíli, kdy poskytovatel obsahu nahraje na server obsah, který má být zpřístupněn (jde o tzv. upload na server). Rád bych zde rozvedl otázku okamžiku faktické přístupnosti a tedy sdělení díla dle předcházející věty. Samotné nahrání dat na server totiž nikomu neumožňuje přístup k dílu (veřejnosti ani osobě individuálně určené). Dalším nezbytným předpokladem je to, že server je připojen do internetu, je v internetu identifikovatelný (tradičně doménovým jménem, např. www.mujserver.cz, nebo svou IP adresou) a je na něm zprovozněn počítačový program, který řídí přístupy uživatelů a zajišťuje jim zobrazení vyžádaného obsahu. Tedy server připojený k síti internet a doménové jméno provázané s uloženým obsahem jsou nezbytným předpokladem k tomu, aby dílo bylo ve výše uvedeném smyslu komukoli přístupné. Domnívám se tedy, že nahrání na server samo o sobě nezpřístupňuje dílo ve smyslu § 18 AZ, pokud nejsou splněny další výše uvedené předpoklady.

Při sdělování díla veřejnosti a přístupování uživatelů k dílu dochází z hlediska autorského práva k mnohonásobnému rozmnožování³⁰. K prvnímu rozmnožení dochází právě zmíněným uploadem na server, k dalšímu rozmnožení pak okamžikem přístupu uživatele na server, resp.

³⁰ Rozmnožování je zde jediným způsobem užití díla, kdy nedochází k zpřístupňování díla veřejnosti

k vyžádanému obsahu (dílu) skrze svůj internetový prohlížeč, neboť se často, z technických důvodů, ke správnému zobrazení díla vyžaduje vytvoření dočasné kopie díla v klientském počítači (dočasné soubory, paměť cache). Rozmnoženiny díla nebo části díla jsou vytvářeny i v přenosové soustavě (tzn. v průběhu přenosu mezi serverem a klientským počítačem – de facto v kabelech), aniž by ten, kdo zpřístupňuje nebo ten, komu je zpřístupňováno, toto mohl jakkoli ovlivnit. Nakonec může dojít k rozmnožení i na základě úmyslně vyžádaného zkopírování (duplikování) díla na jakékoli médium včetně pevného disku klientského počítače (jde o tzv. download ze serveru). Zatímco k prvnímu rozmnožení (upload na server) je v zásadě třeba svolení autora dle § 12 odst. 1 AZ, druhý typ rozmnožení díla je pokryt zákonnou licencí dle § 38a odst. 1 písm. a) AZ (tzv. technická rozmnoženina), a třetí typ rozmnožení je v závislosti na povaze díla vázán souhlasem autora anebo spadá pod režim volného užití dle § 30 AZ (neplatí pro počítačový program, elektronickou databázi, audiovizuální dílo). Vzhledem k § 18 odst. 3 AZ nezahrnujeme do procesu nakládání s dílem poskytovatele připojení k internetu/ poskytovatele volného prostoru (neboli toto poskytování není sdělováním díla veřejnosti), neboť takoví poskytovatelé jsou ve smyslu § 18 odst. 3 AZ provozovateli zařízení umožňujícího nebo zajišťujícího sdělování díla.

5.2 Konkrétní užití v rámci internetu

5.2.1 Výměnné sítě (peer to peer networks)

Peer to peer sítě (zkratkou označované jako P2P), jinými slovy výměnné sítě, jsou zvláštní kategorií sítě fungující vedle world wide web (www) na základě speciálního programu/ programů, které má každý jeden uživatel instalované a spuštěné ve svém počítači, přičemž v závislosti na typu výměnné sítě stačí k jejímu užívání již tento samotný fakt a v jiných případech je třeba ještě jakýchsi centrálních serverů, které jednotlivé připojené uživatele zastřešují a technicky realizují spojení mezi nimi navzájem. Účelem existence výměnných sítí je rychlá distribuce dat v jakkoli velkých objemech, resp. sdílení dat připojených uživatelů a jejich zpřístupňování ostatním formou přímého spojení uživatele poskytujícího data a uživatele poptávajícího ta data.

Rozlišení výměnných sítí na centralizované a decentralizované je důležité z hlediska odpovědnosti za porušování autorských práv v těchto sítích. Je-li síť centralizovaná, pak je

v podstatě závislá na funkčnosti a zajišťování jejího chodu jejím provozovatelem. Ten vytváří předpoklady pro chod sítě, upravuje podmínky a nastavuje pravidla. Za těchto okolností by měl reagovat na veškerá upozornění oprávněných osob včetně subjektů chránících zájmy oprávněných osob o tom, že v jím provozované síti dochází k porušování autorských práv a poskytnout aktivní součinnost k tomu, aby takové porušování bylo zastaveno. Závěrem dodávám, že provozovatel centralizované sítě neprovozuje pouze zařízení zajišťující chod sítě, ale aktivně pracuje s daty uživatelů sítě, neboť je indexuje za účelem usnadnění jejich vyhledávání, opatřuje je jednoznačnými identifikátory (tzv. hashy), shromažďuje informace o jejich umístění, apod. Naopak je-li síť decentralizovaná, nemá žádného provozovatele, ale jen vývojáře, kteří sestavili protokol (tj. komunikační systém), jenž lze použít pro výměnu dat mezi velkým počtem uživatelů. Takové vývojáře nelze ve shodě s Čermákem³¹ činit odpovědnými za důsledky aktivity uživatelů využívajících jejich protokol. Charakteristickým znakem decentralizované sítě je, že vyhledávání i správa dat probíhá zásadně za použití počítačů koncových uživatelů. Protokol navíc bývá poskytnut široké veřejnosti (jako tzv. open source project) a může ho vylepšovat nebo upravovat každý, kdo má zájem.

Pokud jde o obsah dat ve výměnných sítích, pak je to téměř cokoli představitelného, že může existovat ve formě dat, např. filmy – plnohodnotné kopie filmů z dvd disků, upravené kopie filmů z dvd disků ve formátu komprimovaného záznamu se sníženou kvalitou, ve formátu VideoCD nebo SuperVideoCD, příp. záznamy filmů zachycených přímo v prostorách promítání filmu³², také televizní tvorba – zachycená prostřednictvím televizních karet připojených k počítači s kvalitou odpovídající zvolenému formátu, ale zejména tomu, zda je zachytáván signál analogový či digitální, dále pak hudba - zkopírovaná z originálních CD, nahraná na koncertech, separovaná přímo z filmu a zachycená v některém z počítačových formátů, dále pak počítačové programy - všeho druhu bez ohledu na výrobce, velikost, oblast zaměření, a to počítačové programy buď přímo zbavené původní technické ochrany proti kopírování nebo povinné registrace, příp. jen doplněné dalším programem, který tuto ochranu na vyžádání (spuštění) uživatele provede, dále pak digitalizované (naskenované nebo přímo zdrojové) knihy a časopisy, resp. tzv. e-books a e-zines, nebo obdobně digitalizované obaly, plakáty či obrazy, a konečně třeba i duplikované kompletní obsahy placených webových stránek. Pochopitelně se v drtivé většině případů jedná o autorská díla, k jejichž šíření příslušný autor ani organizace jej zastupující nedala souhlas a není dovoleno autorským zákonem. Na druhou stranu se ve

³¹ viz Čermák J.: Internet a autorské právo, Linde, Praha, 2003, str. 98

³² Takové jednání zakazuje ustanovení § 30/3. Užitím je pořízení záznamu audiovizuálního díla při jeho provozování ze záznamu nebo jeho přenosu i pro osobní potřebu fyzické osoby.

výměnných sítích distribuuje i volný software a audio-video tvorba samotných uživatelů, přičemž výměnná síť je technicky vhodná pro distribuci těchto velkoobjemových typů dat. Nelze tedy říci, že výměnné sítě jsou špatné a měly by být zakázány, protože jejich jediným účelem je umožňovat porušování autorských práv. Dle typu výměnné sítě je do jisté míry možné filtrovat data protékající výměnnou sítí, ale za cenu vynaložení značných prostředků a není vyloučené, že se záhy objeví způsob jak takové filtry zmást a vyřadit z provozu.

Systémů výměnných sítí existuje několik desítek, přičemž průběžně zanikají a vznikají, a to nejen v závislosti na tom, jak úspěšné jsou protipirátské organizace (např. MPAA³³, RIAA³⁴) usilující, obvykle soudní cestou, o jejich zrušení a postižení jejich provozovatelů zejména cestou náhrady škody ve prospěch subjektů, které tyto organizace zastupují (např. mezinárodní filmová a nahrávací studia). Významnými typy výměnných sítí jsou např. FastTrack, eDonkey2000, DirectConnect, Bittorrent, Freenet, přičemž každá síť má stovky tisíc aktivních uživatelů rozprostřených po celém světě. Tito uživatelé si v rámci těchto výměnných sítí vzájemně poskytují data obsahující díla jednoho z výše zmíněných typů, aniž by k tomu měli souhlas autorův nebo organizace autora zastupující. Právní postup vůči takovýmto uživatelům je z mnoha důvodů obtížný. Především je běžné, že souhrn dat tvořících dílo (tedy film, píseň, knihu apod.) nemusí být zpřístupňován od jednoho jediného uživatele, kterého je možno identifikovat díky jeho jedinečné IP adrese³⁵, kterou dané osobě v daný okamžik přiřazuje poskytovatel internetového připojení a je tedy schopen zpětně dohledat, jakému konkrétnímu zákazníkovi byla tato IP adresa v danou dobu přidělena. Řada sítí funguje na principu sdílení děl po částech, kdy např. čtvrtinu dat tvořících dílo poskytuje uživatel A ze státu X1, čtvrtinu uživatel B ze státu X2 atd. Takto se nedá pro účely právního postupu proti uživateli prokázat, že zpřístupňováním určitého díla porušil autorova práva k danému dílu, neboť zpřístupňoval jen náhodnou část tohoto díla, samostatně nepoužitelnou a na první pohled zcela neadresnou. Proto je tendence postihovat narozdíl od konkrétního uživatele poskytujícího dílo/ část díla, jiné osoby, které komunikaci jednotlivých uživatelů zajišťují, protože každá ze sítí má nějakého centrálního správce, který zajišťuje provoz v síti mezi uživateli neboli takovou komunikaci umožňuje. Tedy třeba v síti Bittorrent jsou to webové stránky, které obsahují soubory velmi malé velikosti, tzv.

³³ The Motion Picture Association of America (MPAA) je nezisková obchodní organizace sídlící ve Spojených státech amerických, která byla založena na ochranu zájmů filmových studií. Jejím členy je tzv. Velká šestka hlavních filmových studií: Buena Vista, Sony Pictures, Paramount Pictures, 20th Century Fox, Universal Studios a Warner Bros.

³⁴ Recording Industry Association of America (RIAA) je neziskovou obchodní organizací sídlící ve Spojených státech amerických, která byla založena na ochranu zájmů nahrávacích společností. Sdružuje společnosti, které produkují 90% veškerých nahrávek. Známa je především svým nekompromisním postupem vůči subjektům, které porušují autorská práva.

³⁵ Jednoznačná číselná identifikace počítače (či jiného zařízení) v internetu.

torrenty, obsahující jen několik základních údajů o tom, kde dané dílo (film, píseň, apod.) celé nebo kde jakou jeho část najít, resp. u jakého uživatele jej najít, přičemž vzhledem k vyšším počtům takovýchto souborů vytváří tedy jakousi databázi, index či seznam zdrojů či souboru zdrojů pro dané dílo. Jinde je zase takový prostředník sofistikovanější v tom, že vytváří prostředí mimo www, kde se připojení uživatelé scházejí, mohou mezi sebou formou chatu komunikovat, poskytovat si vzájemně seznamy všech svých sdílených dat, přičemž aplikace umožňuje i centrální vyhledávání v těchto seznamech, které sice zůstávají v počítačích jednotlivých uživatelů, ale aplikace alespoň zařídí, že každý jednotlivý uživatel je na hledaný řetězec dotázán, prohledá svůj seznam dat a odešle kladnou či zápornou odpověď. Míra, v jaké určitý centrální systém zasahuje/ řídí komunikaci mezi uživateli a shromažďuje či indexuje sdílená data, je určujícím prvkem toho, nakolik je provozovatel tohoto centrálního systému odpovědný a postižitelný z hlediska ochrany autorských práv. Některé výměnné systémy nepotřebují vůbec žádný centrální systém, přičemž síť je tvořena v podstatě vlastní aktivitou zúčastněných uživatelů, kteří si o sobě předávají informace řetězícím efektem. Jinde centrální systém zajišťuje chat, tzn. slovní komunikaci mezi uživateli a jinde zase skutečně shromažďuje a řadí odkazy na data představující různorodá díla. Protipirátské organizace, ale nejen ty, se zaměřují ve svém boji právě na provozovatele posledně zmíněné varianty. V ostatních případech přímo na uživatele nebo také na původní autory (programátory) aplikace umožňující zapojení do systému výměnné sítě. Tam je ale šance na postih nejmenší, neboť výměnné sítě existují i např. v prostředí akademickém, kde slouží ke zcela legální a prospěšné činnosti přenosu velkých objemů dat, což topologie výměnných sítí velmi zjednodušuje a zrychluje. Nelze tedy autora aplikace a priori vinit a postihovat za to, jakým způsobem bude následně naloženo s jeho výtvořem ze strany uživatelů nebo jiných odborníků působících v oblasti internetu. Je-li navíc taková aplikace distribuována pod licencí GNU GPL³⁶, může do díla zasahovat v podstatě každý a přetvářet ho a dále distribuovat podle vlastních představ a potřeb.

Hledisko odpovědnosti subjektů zúčastněných na výměnných sítích tu chci více rozebrat. Pokud jde o uživatele sítě stahující jiná a zároveň poskytující ostatním svá data (filmy, písně, knihy, časopisy, obaly, apod.), pak se z pohledu práva v zásadě nečiní rozdíl mezi jednotlivými výše zmíněnými systémy. Jak stahováním tak i poskytováním dat na svém počítači ostatním uživatelům v rámci té které sítě dochází v jednom či druhém směru k rozmnožování díla dle § 13 AZ a ke sdělování díla dle § 18 AZ. Avšak zatímco v případě stahování dat půjde ve většině

---

³⁶ GNU General Public License (všeobecná veřejná licence GNU) je licence pro svobodný software, která tvoří základ projektu GNU (= projekt pro svobodný software). Princip spočívá v tom, že zdrojové kódy softwaru pod GPL mohou být svobodně upravovány a používány, ale takto upravené musejí být šířeny opět pod GPL, a to bezplatně (příp. za distribuční náklady).

případů (rozuměj s výjimkou počítačových programů, elektronických databází a audiovizuálních děl) o tzv. volné užití podle § 30 AZ, kdy se nejedná o užití podle autorského práva, pak v případě poskytování dat se naopak ve většině případů bude jednat o užití podle autorského zákona (o sdělování veřejnosti), a tedy užití k němuž je třeba svolení autora.

Pokud jde o ostatní subjekty zúčastněné na výměnných sítích, lze označit zejména tvůrce protokolu výměnné sítě neboli programátora aplikace a technického řešení funkčnosti sítě, provozovatele systému výměnné sítě a konečně také poskytovatele (providera) internetového připojení. V podstatě se ani jeden ze zmíněných subjektů zásadně nedopouští jednání spočívajícího v užití díla, ať už jakýmkoli způsobem, takže do práv autorů nezasahují a nelze pro ně dovozovat odpovědnost ve smyslu autorského zákona. Propojení s těmi, kdo díla užívají, však existuje, neboť výše zmíněné subjekty určitým způsobem umožňují, aby k neoprávněnému užití děl mohlo docházet, přičemž často mohou uplatnit, ale neuplatňují, technické prostředky, které by neoprávněnému užívání autorských děl mohly do jisté míry zabránit. Otázkou pak je, nakolik je možné jejich jednání posoudit jako účast na porušování autorských práv ze strany uživatelů té které výměnné sítě.

Pokud jde o samotné autory, programátory síťového protokolu a související aplikace, pak jim patrně nelze přisuzovat úmysl (záměr) vyvinout výměnnou síť, která bude sloužit k porušování autorských práv. Nelze však zamítnout argument, že mohli zabránit takovému chování uživatelů implementací technických prostředků, které by porušování autorských práv zabránily nebo ho přinejmenším omezily. Pravděpodobně nelze vyvinout a použít takový prostředek, který by porušování autorských práv ve výměnných sítích zcela zabránil a svým způsobem lze konstatovat, že i technické prostředky, které budou nějakým způsobem omezovat nepovolené rozmnožování autorských děl ve výměnných sítích, budou také velice brzy překonány.

Snazší bude zřejmě odpověď v případě provozovatelů výměnných sítí, resp. provozovatelů těch tzv. centrálních serverů, které např. shromažďují odkazy na různá autorská díla nebo umožňují vyhledávání autorských děl mezi všemi uživateli a následně zajišťují jejich spojení za účelem rozmnožení díla. Jejich participace na porušování autorských práv je zřejmá, ačkoli právně značně problematická. Zde již je třeba rozlišovat principy fungování jednotlivých sítí a ve vztahu k tomu vyvodit míru účasti provozovatelů sítě na protiprávním vyměňování souborů mezi uživateli.

Kupříkladu výměnná síť DirectConnect by nemohla fungovat bez existence centrálních serverů (tzv. hubů), kam se prostřednictvím speciální aplikace připojují všichni uživatelé. Tyto servery fungují jako jakási platforma, která umožňuje uživatelům mezi sebou komunikovat, vyhledávat data a vyměňovat si data. Kromě toho nabízejí i mnoho dalších služeb a funkcí; na druhou stranu je na každém hubu povinnost dodržovat určitá pravidla. V našem kontextu bude tím nejdůležitějším pravidlem zejména povinnost sdílet (poskytovat, nabízet) určitý minimální objem dat (část svého diskového prostoru, kde je uložen určitý druh dat), což má za následek, že prakticky každý, kdo se na hub připojí, již poskytuje řádově několik GB (gigabytů) dat chráněných autorských děl tisícům ostatních uživatelů, přičemž tito mají možnost procházet jednotlivé položky tohoto datového celku, vyhledávat v nich a stahovat je (download). Nutno připustit, že je možné vytvořit datový celek, který je tvořen i soubory mimo autorská díla cizích autorů (např. vlastní fotografie, vlastní filmová tvorba, software pod licencí GNU GPL³⁷), ale technicky je to přece jen obtížně představitelné, že takové množství dat bude tvořeno právě těmito typy vlastní tvorby. Čili provozem takového centrálního serveru a podmíněním přístupu k němu sdílením určitého množství dat (v drtivé většině autorsky chráněná díla) dochází k umožnění, podpoře a participaci na škodlivém jednání uživatelů výměnné sítě, přičemž posoudit jej lze jako porušení § 415 OZ, který stanoví obecnou povinnost nepůsobit škodu („každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí“).

Dalším příkladem je již zmíněná síť Bittorrent, kde je existence určitého centrálního serveru opět nezbytnou součástí funkčnosti výměnné sítě. Princip je však jiný než u sítě DirectConnect. Centrální server představují webové stránky na internetu, které shromažďují odkazy na data umístěná na discích uživatelů sítě. Těmito odkazům se říká torrenty a jsou to malé soubory, které obsahují informace o všech souborech tvořících celek (film, hudební album, počítačový program), který je nabízen a který má na svém disku daný uživatel. Na zmíněných webových stránkách je kromě seznamu torrentů i celá řada dalších služeb; ty však jsou až jakýmsi doplňkem služby hlavní. I v tomto případě je provoz centrálního serveru podmínkou pro funkčnost sítě a tak tedy zajišťuje vzájemné poskytování dat, která většinou představují autorsky chráněná díla. Pro úplnost ještě zmíním základní odlišnost od předchozího typu výměnné sítě DirectConnect, která spočívá v tom, že uživatelé sítě Bittorrent nemají nutně na svém disku, resp. nenabízejí celé autorské dílo (tedy celou píseň, celý film nebo celý program), ale každé

---

³⁷ Software pod licencí GNU GPL nelze zaměňovat s freeware software. K prvnímu viz poznámka č. 36, k druhému, že se jedná pouze o bezplatnou distribuci software, kde si autor svá autorská práva ponechává a zpravidla nedovojuje software upravovat, resp. omezuje jeho použití pro nekomerční účely.

takové dílo je rozdrobeno na několik částí, z nichž každý uživatel disponuje jednou nebo více částmi a tu také nabízí; celé dílo získá stahující uživatel až poskládáním všech těchto jednotlivých částí.³⁸ Opět je zde tedy aplikovatelný § 415 OZ a porušení obecné povinnosti nepůsobit škodu.

Zásadně odlišnou funkčnost má výměnná síť na bázi eDonkey2000, která v podstatě žádný centrální server nepotřebuje, neboli žádného provozovatele nemá. Síť je založená na aktivitě jejích uživatelů, kdy každý uživatel musí najít jednoho dalšího uživatele, o jehož zdroje se jeho vlastní rozšíří a takto to jde pořád dál. Provázaností všech uživatelů formou „sněhové koule“ a řetězení je možné navázat kontakt řádově se stovkami tisíc uživatelů této sítě po celém světě a stejným způsobem jako funguje navazování kontaktů, je dále možné i vyhledávat, komunikovat a stahovat. Samozřejmostí je, že určitá část diskového prostoru uživatele je vyhrazena pro účely sítě (pro účely aktivní participace), přičemž je možné poskytovat jak celá díla, tak i části těchto děl. Zde tedy platí pouze přímá odpovědnost uživatelů sítě.

V případech, kde by se postupovalo přes § 415 OZ, by postihem narušitelů byla žaloba na náhradu škody podle § 420 OZ.

Konečně situace poskytovatelů internetového připojení (providerů) je v tomto ohledu jasná, neboť jejich činnost má k porušování autorských práv uživateli výměnné sítě vůbec nejdále – jednak není prioritou jejich činnosti technické zajištění provozování takového typu sítě a jednak není ani v jejich silách kontrolovat, popř. zaznamenávat veškerý provoz všech služeb fungujících v rámci poskytovaného připojení k internetu.

5.2.2 Webové stránky

Webová stránka je vlastně počítačový program, který umí zpracovat různé dodatečné komponenty (např. obrázky, zvuk, animace) a zobrazit je v internetovém prohlížeči uživatele. Pro pokročilejší webové stránky, resp. počítačové programy se užívá pojmu dynamické, protože umožňují interaktivitu s uživatelem a reagují v reálném čase na jeho požadavky. Součástí celku webové stránky je tedy počítačový program a další komponenty, z nichž jeden každý může být

---

³⁸ Ve vztahu k odpovědnosti není relevantní, zda se jedná o dílo celé či jeho část, neboť vzhledem k § 2 odst. 1 AZ jde o autorské dílo bez ohledu na jeho rozsah, přičemž se právo autorské dle § 2 odst. 3 AZ vztahuje na dílo dokončené i jeho části, pokud splňují podmínky odst. 1, resp. odst. 2 předmětného ustanovení. Jinak v ustanovení § 13 odst. 1 AZ se uvádí, že rozmnožováním díla je pořizování rozmnoženin díla nebo jeho části.

považován za dílo ve smyslu autorského zákona. Počítačový program v závislosti na míře své původnosti (viz § 2 odst. 2 AZ – autorův vlastní duševní výtvor), ostatní komponenty vzhledem ke své jedinečnosti vycházející z tvůrčí činnosti autora. Na webové stránky lze zcela určitě nahlížet jako na dílo souborné ve smyslu § 2 odst. 5, je-li souborem nezávislých děl nebo jiných prvků, který způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu naplňuje zmiňované kritérium jedinečnost, která vychází z tvůrčí činnosti autora stránek. Podíváme-li se na definici databáze uvedené v ustanovení § 88 AZ, kde se říká, že databází je soubor nezávislých děl, údajů nebo jiných prvků, systematicky nebo metodicky uspořádaných a individuálně přístupných elektronickými nebo jinými prostředky, pak lze webové stránky podřadit i pojmu databáze. Databáze je podmnožinou děl souborných a nevyžaduje se u ní dle § 2 odst. 2 jedinečnost; postačuje, že způsob výběru nebo uspořádání obsahu je autorovým vlastním duševním výtvořem (jde tu o právní fikci, kterou autorský zákon vytváří)³⁹.

5.2.2.1 Upload

O uploadu na server již byla řeč v rámci kapitoly o sdělování díla veřejnosti. Upload na server není ničím jiným než rozmnožením díla dle § 12 odst. 4 písm. a) AZ ve spojení s § 13 AZ. Jde o rozmnoženinu v elektronické formě, dočasné nebo trvalé povahy, vznikající přímo jednáním iniciovaným uživatelem. Domnívám se, že upload na server ještě nevyžaduje souhlas autora pro sdělování díla veřejnosti ať už dle § 18 odst. 1 nebo 2 AZ, neboť samotným uploadem na server (který kupř. není připojen do sítě) není ještě dílo zpřístupněno ani veřejnosti ani individuálně určené osobě; samozřejmě je nezbytné mít souhlas autora k rozmnožování díla, jde-li o užití nad rámec ustanovení § 30 odst. 1 / odst. 3 AZ. O zpřístupnění se jedná až ve chvíli, kdy je na server nahraný obsah funkčně propojen s mechanismem adresování prostoru na internetu (IP adresa, doménové jméno), který umožní tento prostor lokalizovat a zobrazit osobám, jimž je určen nebo veřejnosti jako celku.

5.2.2.2 Download

Pro stažení díla z internetu bude tradičně jako pro akt užití díla v režimu autorského zákona vybrána kategorie rozmnožování dle § 12 odst. 4 písm. a) AZ, které je konkretizováno v ustanovení § 13 AZ. Tato kategorie totiž nejlépe odpovídá faktickému technickému procesu, ke kterému při stahování dat ze serveru umístěného na internetu dochází. Původní data tvořící

³⁹ Kříž a kol.: Autorský zákon – komentář, Praha, Linde, 2005, str. 57

dílo, resp. originál zůstává na serveru, jehož obsah je zpřístupňován neomezenému počtu uživatelů, kteří si každým svým přístupem k tomuto obsahu vytvářejí ve svých přístupových prostředcích kopie tohoto obsahu tedy kopie děl a právě tyto kopie spadají pod režim § 13 AZ a jsou označovány jako rozmnoženiny. Ve smyslu zmíněného ustanovení je lze upřesnit charakteristikou dočasné a přímé, vytvořené doslova jakýmkoli prostředky, protože v dnešní době nejen počítače skrze programy (prohlížeče) k tomu určené jsou schopné zpřístupňovat uživateli obsah internetu, ale i mobilní telefony, pda zařízení, dokonce i fotoaparáty⁴⁰. Povaha takové rozmnoženiny bude u zmíněných přístrojů v zásadě vždy elektronická, což vzhledem k „jakékoli formě“ nečiní interpretační problémy. Vcelku správně byla z ustanovení § 13 AZ novelizací odstraněna poslední věta za čárkou, která obecnou definici rozmnožování poněkud nešťastně omezovala „účelem zpřístupnění díla prostřednictvím těchto rozmnoženin“, což mohlo vést i k výkladu, že jiné než toto účelové rozmnožování není užitím díla ve smyslu uvedených ustanovení zákona. Tato část textu byla tedy vyňata, čímž předmětnému ustanovení byla vrácena jeho obecnost a jasný soulad s ostatními ustanoveními zákona. Těmi jsou zejména ustanovení § 30 AZ o volných užitích, které obsahuje výjimky vyjmenováním určitých užití děl z výčtu § 12 AZ a stanovením podmínek, za nichž tato užití nejsou považována za užití dle autorského zákona, dále pak ustanovení § 66 odst. 2 rozšiřující okruh rozmnoženin pro účely počítačového programu. U počítačových programů je rozmnožování jako akt užití díla i „zhotovení rozmnoženiny, je-li nezbytná k zavedení a uložení počítačového programu do paměti počítače, jakož i pro jeho zobrazení, provoz a přenos“.

Jako shrnutí můžeme říci, že rozmnožování děl zpřístupněných z internetu pro osobní potřebu nepodléhá souhlasu autora s výjimkou pořizování rozmnoženin počítačových programů a elektronických databází. Naopak jakékoli jiné rozmnožování jakéhokoli autorského díla, nejde-li o zveřejněné dílo volné, obecně autorskému souhlasu podléhá.

---

⁴⁰ Fotoaparát se připojí k internetu, aby pořízené fotografie poslal rovnou do příslušné fotosběrny, kde je jeho majitel registrován, k vyvolání na fotopapír.

6 Odpovědnost subjektů

6.1 Odpovědnost a internet

Čermák ve své knize rozlišuje přímou a nepřímou odpovědnost za protiprávní jednání.⁴¹ Přímou odpovědností nazývá odpovědnost subjektu, který se sám dopustil porušení některého ustanovení autorského zákona, resp. porušil či ohrozil autorská práva autora nebo jiné oprávněné osoby k určitému dílu. Tradičně sem patří koncoví uživatelé a poskytovatelé obsahu. Nepřímá odpovědnost pak vychází ze situace, kdy do předmětu ochrany autorského práva zasáhne subjekt odlišný od přímo odpovědného subjektu (porušovatele práv), který porušil ustanovení autorského zákona, přičemž tuto další osobu si lze představit jako tu, která toto porušení umožnila a/ nebo mu nezabránila, následkem čehož je nebo může být spoluodpovědná za primární porušení. Ukázkovou situací je např. poskytovatel volného prostoru na internetu a uživatelé, kteří tuto službu využívají k ukládání svých či cizích dat, nebo poskytovatelé připojení k internetu a uživatelé, kteří prostřednictvím tohoto připojení přenášejí svá či cizí data, a dále, byť ojedinele, i poskytovatelé odkazu na cizí data (webové stránky, datové soubory). Ve všech těchto situacích si lze představit jak přímé, tak i nepřímé porušení autorského práva zakládající porušení jiných právních předpisů. Platná právní úprava však uplatnění nepřímé odpovědnosti příliš nepomáhá (pomineme-li skutečnost, že tento institut v podstatě naše právo vůbec nezná). Užití díla jedním ze způsobů předvídaných autorským zákonem nebo jiným způsobem se totiž nedopouští subjekt, který pouze provozuje zařízení umožňující jeden ze způsobů užití díla (viz např. § 18 odst. 3 AZ). Podobný přístup vyplývá i ze zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, v platném znění, který výslovně vylučuje odpovědnost poskytovatelů služeb informační společnosti při splnění zákonných podmínek, jak bude vyloženo dále.

Na internetu je možné, vzhledem k šíři jeho využití, rozlišovat řadu subjektů, které mají různý vliv na obsah dat, která jsou ukládána, přenášena, resp. zpřístupňována nebo rozmnožována. Můžeme rozlišovat zejména následující subjekty:

- a) koncový uživatel (end user) je ten, kdo využívá všeho toho, co je internet schopen nabídnout (prochází webové stránky, posílá e-maily, získává informace, stahuje soubory,

⁴¹ viz Čermák J.: *Internet a autorské právo*, Linde, Praha, 2003, str. 153

komunikuje s ostatními), a to prostřednictvím počítače připojeného k internetu doma, v zaměstnání, ve škole, v internetové kavárně apod.;

- b) poskytovatel připojení (internet connection provider) je subjekt, který koncovému uživateli technicky zajišťuje připojení k internetu pomocí modemu ve spojení s telefonní linkou nebo rozvody kabelové tv, nově pak prostřednictvím bezdrátových technologií (wifi⁴²) v pásmu 2,4 nebo 5 GHz. Poskytovatelé připojení obvykle koncovým uživatelům nabízí řadu dalších souvisejících služeb jako např. e-mailové služby, herní servery, bezplatný volný prostor k dispozici na svém serveru. Internetové připojení bývá poskytováno obvykle za úplatu a výjimečně i bezplatně;
- c) poskytovatel volného prostoru (web hosting provider) nabízí služby spojené s poskytnutím diskového prostoru na svém serveru připojeném do internetu pro účely uložení dat uživatele určených pro webovou prezentaci nebo pro užívání odkudkoli dostupného disponibilního prostoru. Podnikáním v této oblasti se zabývá řada společností, které současně rozšiřují své služby i o registraci a správu domén, příp. správu u nich zřízené webové prezentace uživatele. Tyto služby bývají poskytovány jak úplatně tak i bezplatně;
- d) poskytovatel obsahu (content provider) je ten, kdo na internetu vystavil svou všeobecně dostupnou webovou prezentaci nebo zpřístupnil svá nebo cizí data. Tato prezentace nebo data mohou být umístěna u poskytovatele volného prostoru nebo přímo u poskytovatele obsahu, pokud je jeho počítač technicky uzpůsoben jako server a je neustále v provozu (on-line);
- e) poskytovatel odkazu (hyperlink supplier) je subjekt, který na své webové stránce poskytuje odkazy (hyperlinks) na jiné obsahy umístěné na internetu jako např. jiné webové stránky, jednotlivé soubory, jiné dokumenty. Důležité je rozlišit, že odkaz směřuje k cizímu obsahu nebo k cizím souborům a dokumentům odlišným od těch poskytovatele odkazu v rámci jeho webové prezentace; jinak by se totiž stále jednalo o poskytování obsahu jedním subjektem. Samostatnou skupinou poskytovatelů odkazů jsou internetové katalogy např. Seznam, Atlas, Yahoo, AltaVista, a hlavně pak fulltextové

---

⁴² Wifi je standard pro lokální bezdrátové sítě. Původně určený jen pro bezdrátovou komunikaci přenosných zařízení v rámci místních sítí, později nasazený masově pro bezdrátový přístup k internetu.

vyhledávací služby např. Google i ty výše zmíněné. Poskytovatel odkazu je vždy podřazen poskytovateli obsahu a je jeho součástí.

V praxi mohou tyto subjekty splývat v subjekt jeden, protože služby poskytované v jednotlivých kategoriích jsou vzájemně provázané a podmíněné, takže je praktické nabízet je všechny dohromady. Poskytovatelé internetového připojení často nabízejí též volný prostor anebo poskytují obsah, poskytovatel obsahu poskytuje odkazy apod. V systému komunikace na internetu vzniká následující posloupnost: „koncový uživatel – poskytovatel připojení – poskytovatel volného prostoru – poskytovatel obsahu“⁴³.

Odpovědnost těchto subjektů je různá a je třeba ji posuzovat podle okolností konkrétního případu. V České republice byl přijat již zmíněný zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti), v platném znění (dále jen „zákon o některých službách informační společnosti“), který transponuje směrnici č. 2000/31/ES, o určitých aspektech služeb informační společnosti, a směrnici č. 2000/31/ES, o elektronickém obchodu. Relevantním předmětem úpravy zákona je mimo jiné odpovědnost poskytovatelů služeb informační společnosti za obsah informací jimi přenášených. Služba informační společnosti je v § 2 písm. a) tohoto zákona definována jako „jakákoliv služba poskytovaná elektronickými prostředky na individuální žádost uživatele podanou elektronickými prostředky, poskytovaná zpravidla za úplatu; služba je poskytnuta elektronickými prostředky, pokud je odeslána prostřednictvím sítě elektronických komunikací a vyzvednuta uživatelem z elektronického zařízení pro ukládání dat“. Mezi poskytovatele služeb informační společnosti lze zahrnout výše zmíněné poskytovatele připojení i poskytovatele volného prostoru. V § 3 zákona o některých službách informační společnosti se uvádí, že poskytovatel služby je odpovědný za obsah jím přenášených dat pouze v případě, že takový přenos sám inicioval, zvolil nebo změnil obsah přenášené informace, nebo zvolil uživatele přenášené informace. Jinými slovy tedy jde o situace, kdy poskytovatel nějakým způsobem ovlivnil, zasáhl nebo určil přenos, a to vzhledem k obsahu přenosu anebo adresátovi přenosu. V případech, kdy jen technicky zajišťuje přenos informace od jednoho uživatele k druhému, je jeho odpovědnost za obsah přenášené informace vyloučena. To vyplývá i z praktického hlediska, kdy sledovat veškeré přenosy, které směřují od/ k uživateli služeb daného poskytovatele

---

⁴³ Čermák J., *Internet a autorské právo*, Linde, 2003, str. 154

(počítejme řádově stovky až tisíce zákazníků) není technicky možné⁴⁴ a i kdyby bylo, tak náklady takového sledování by byly neúměrně vysoké, a nelze to po společnostech, které podnikají jako poskytovatelé připojení spravedlivě požadovat. Ustanovení § 5 zákona o některých službách informační společnosti činí poskytovatele služby odpovědným za obsah jím uložených informací uživatele, mohl-li sám vědět nebo dozvěděl-li se prokazatelně o protiprávní povaze obsahu ukládaných informací nebo o protiprávním jednání uživatele a neučinil neprodleně kroky k odstranění nebo zneprístupnění takových informací. Odpovídá také v případě, že sám vykonává přímo nebo nepřímo vliv na činnost uživatele ukládajícího informace. V ostatních případech poskytovatel služby odpovědný není, neboť po něm není možné požadovat, aby při velkém množství zákazníků a ještě větším množství dat jednak sledoval a jednak posuzoval legálnost či nelegálnost obsahu uložených informací. Obecně se pak poskytovatelům služby v § 6 zákona o některých službách informační společnosti neukládá povinnost dohlížet na obsah jimi přenášených nebo ukládaných informací a aktivně vyhledávat skutečnosti a okolnosti poukazující na protiprávní obsah informace. Dostanou-li však prokazatelnou informaci o nelegálním obsahu, jsou povinni zajistit odstranění tohoto závadného obsahu, protože nebudou-li jednat, stávají se spoluodpovědnými za nelegální obsah a porušení příslušných právních předpisů (viz § 415 OZ).

Výše uvedený princip vylučující odpovědnost poskytovatelů služeb v sítích elektronických komunikací a povinnost sledovat provoz probíhající na pozadí těchto služeb vychází i ze směrnice č. 1997/66/ES, o zpracovávání osobních údajů a ochraně soukromí v oblasti telekomunikací, kde se v článku 5 o důvěrnosti komunikace uvádí zákaz sledování, odposlouchávání, záznamu nebo jakéhokoli jiného sledování komunikačního provozu vyjma případů, kdy to zákony umožňují.

6.2 Autorskoprávní odpovědnost

„Odpovědnost je zvláštním druhem závazkového právního vztahu, který vzniká porušením primární povinnosti v původním závazkovém právním vztahu a vytváří sekundární povinnost spočívající v nově založených vzájemných právech a povinnostech zúčastněných subjektů.“⁴⁵ Poškozenému tak obvykle vznikají nová práva (např. právo na náhradu škody) a porušovateli

⁴⁴ Ačkoli již existují společnosti, které se zabývají vývojem inteligentních filtrů, které jsou s určitou mírou úspěšnosti schopny identifikovat závadný obsah a zablokovat ho (neumožnit k němu přístup). Na to však velice rychle reaguje i protistrana, která pozmění protokoly tak, aby tyto filtry vyřadily z provozu.

⁴⁵ Jehlička a kol.: Občanský zákoník – komentář, C.H.Beck, 1999, str. 388

práv naopak nové povinnosti (např. povinnost k úhradě způsobené škody). Nároky plynoucí z porušení autorského práva je možné rozdělit na peněžité nároky a nepeněžité nároky. Mezi nepeněžité nároky patří zvláštní práva a sankce podle § 40 odst. 1 a 3 AZ. Mezi peněžité nároky patří práva z odpovědnosti za škodu a právo na vydání bezdůvodného obohacení a také finanční zadostiučinění dle § 40 odst. 1 písm. e) al. 2 AZ. Ustanovení § 40 vychází z evropské úpravy obsažené ve směrnici o dodržování práv duševního vlastnictví⁴⁶, kde články 8, 9 a 10 obsahují úpravu práva na informace, a dále předběžná, zajišťovací a nápravná opatření.

V rámci neoprávněných zásahů do ochrany děl podle autorského zákona můžeme rozlišovat následující typy odpovědnostních vztahů:

6.2.1 Zvláštní úprava ochrany práva autorského podle § 40 AZ

Odpovědnost za porušení autorského práva je objektivní. Nerozlišuje se tedy, zda k porušení autorských práv došlo na základě úmyslného či nedbalostního zavinění či vůbec bez jakéhokoli zavinění. Postačí, že nastane zákonem kvalifikovaná událost. Tuto událost představuje právně relevantní následek, který spočívá buď přímo v neoprávněném zásahu do autorských práv nebo v neoprávněném ohrožení autorských práv. Plně tedy postačuje, aby se vyskytl takový následek a autor má právo uplatnit některá nebo všechna opatření, která mu na ochranu svých práv nabízí demonstrativní výčet § 40 odst. 1 AZ. Rozlišení neoprávněného zásahu a existujícího ohrožení autorského práva je důležité z hlediska aplikace příslušných nároků autora dle § 40. Zdržovací nároky uvedené v § 40 odst. 1 pod písm. b), f) jsou aplikovatelné za podmínky trvajících nebo reálně hrozících zásahu do práv autora. Pokud ohrožení již pominulo, resp. netrvá a nehrozí ani jeho opakování, a zůstaly jen jeho následky, pak jsou aplikovatelné nároky odstraňovací dle § 40 odst. 1 písm. d), e).⁴⁷ Na druhou stranu k uplatnění nároků zmíněných v předchozích dvou větách vede zpravidla využití práva na informace dle § 40 odst. 1 písm. c), neboť to je pro autora cesta k získání důkazů pro vymožení a ochranu svých práv.

Předně se autor může domáhat určení svého autorství, zákazu ohrožení svého práva včetně hrozících opakování, nebo neoprávněného zásahu do svého práva, konkrétně pak zákazu neoprávněné výroby, neoprávněného obchodního odbytu, neoprávněného dovozu nebo vývozu originálu nebo rozmnoženiny či napodobeniny díla, neoprávněného sdělování díla veřejnosti,

⁴⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004

⁴⁷ Kříž a kol.: Autorský zákon – komentář, Praha, Linde, 2005, str. 145

jakož i neoprávněné propagace, včetně inzerce a jiné reklamy; souhrnně jde o nároky zdržovací. Směrnice 2004/48/ES je upravuje ve svém článku 9.

Následují práva na informace, tedy sdělení údajů o způsobu a rozsahu neoprávněného užití, o původu neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla, o způsobu a rozsahu jejího neoprávněného užití, o její ceně, o ceně služby, která s neoprávněným užitím díla souvisí, a o osobách, které se neoprávněného užití díla účastní, včetně osob, kterým byly předmětné rozmnoženiny či napodobeniny díla určeny za účelem jejich poskytnutí třetí osobě, a dalších osob (viz rozbor dále). Tato práva upravuje Směrnice č. 2004/48/ES ve svém článku 8.

Nároky odstraňovací uvedené v § 40 odst. 1 písm. d) AZ (mají základ v článku 10 Směrnice 2004/48/ES) směřují k odstranění následků porušení práva, což znamená, že pro úspěšné uplatnění tohoto nároku musí následky porušení ještě trvat, a to na rozdíl od samotného porušování, které trvat nemusí. Předmětné ustanovení uvádí nárok na odstranění následků zásahu do práva stažením neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla z obchodování nebo jiného užití, a/ nebo zničením takové neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla, příp. ještě zničením nebo odstraněním materiálů a nástrojů použitých výlučně nebo převážně k výrobě neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla. Odstraňovací nároky musí být přiměřené závažnosti porušení práva a musí přitom být přihlédnuto k zájmům třetích osob, zejména spotřebitelů a osob jednajících v dobré víře.

Nemajetkovou újmu autora je možné kompenzovat⁴⁸ jednak omluvou a jednak zadostiučiněním v penězích. Přednost má vždy forma morálního nebo jiného zadostiučinění a teprve v případě, že tato je nedostačující, může soud přiznat i náhradu v penězích, jejíž výši určí podle závažnosti vzniklé újmy a okolností, za nichž k zásahu do práva došlo. Míra zavinění může v tomto případě hrát významnou roli (ač se jedná o odpovědnost objektivní, kde zavinění není vyžadováno) a soud ji bezpochyby zváží pro účely rozhodnutí. Nárok na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu nenáleží při pouhém ohrožení práv autora, ani při pouhé hrozbě nemajetkové újmy. Zaplacení peněžitého vyrovnání upravuje ve svém článku 12, jako alternativní opatření, i Směrnice 2004/48/ES. Uvádí se tam, že ve vhodných případech a na žádost oprávněné osoby se nařídí zaplacení peněžního vyrovnání poškozenému, pokud porušovatel práv nejednal úmyslně ani z nedbalosti, výkon jiných opatření by mu způsobil nepřiměřenou újmu a poškozenému se peněžní vyrovnání jeví přiměřeně dostatečné.

Konečně se autor může nově domáhat i zákazu poskytování služby⁴⁹ u poskytovatelů těchto služeb, kterou využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování práv autora. Povinným tedy není subjekt přímo porušující či ohrožující autorské právo. Toto ustanovení bylo doplněno

⁴⁸ § 40 odst. 1 písm. e) AZ

⁴⁹ § 40 odst. 1 písm. f) AZ

poslední novelou autorského zákona. Autorovi, jehož návrhu bylo vyhověno, může soud přiznat v rozsudku právo uveřejnit rozsudek na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl, a podle okolností určit rozsah, formu a způsob uveřejnění.⁵⁰ Tento nárok upravuje článek 9 odst. 1 písm. a) Směrnice č. 2004/48/ES.

Příslušná ustanovení zákona výslovně neuvádějí, proti komu lze ten který nárok uplatnit. Výjimkou je právo na informace podle § 40 odst. 1 písm. c) AZ, kde se výslovně uvádějí subjekty, vůči nimž může autor toto právo využít; uvádí se (i) osoba, která do práva autora neoprávněně zasáhla nebo je neoprávněně ohrozila, (ii) osoba, která má nebo měla v držení neoprávněně zhotovenou rozmnoženinu či napodobeninu díla za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, (iii) osoba, která využívá nebo využívala za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu službu, která neoprávněně zasahuje nebo zasahovala do práva autora nebo je neoprávněně ohrožuje nebo ohrožovala, (iv) osoba, která poskytuje nebo poskytovala za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu službu užívanou při činnostech, které neoprávněně zasahují do práva autora nebo je neoprávněně ohrožují, (v) osoba, která byla označena osobou ad (i), (ii), (iii) jako osoba, která se účastní pořízení, výroby nebo distribuce rozmnoženiny či napodobeniny díla anebo poskytování služeb, které neoprávněně zasahují do práva autora nebo je neoprávněně ohrožují. Charakteristickým znakem pro všechny uvedené osoby je přítomnost přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu (tento pojem se objevuje ve Směrnici 92/100/EHS v souvislosti s půjčováním děl veřejnosti), okruh povinných osob je současně dostatečně široký, aby autorovi umožnil získat potřebné informace, resp. důkazy. Výčet opět koresponduje s článkem 8 odst. 1 Směrnice 2004/48/ES.

Jinak platí, že tím, proti komu lze nároky uvedené v § 40 AZ uplatnit, bude v prvé řadě ten, kdo přímo do autorských práv zasáhl či je ohrozil, ale i ten, kdo se nějakým způsobem účastní neoprávněného užití. Může to být koncový uživatel, který neoprávněně rozmnožuje a rozšiřuje autorovo dílo, nebo osoba, která si neoprávněně osobuje autorství k dílu, poskytovatel obsahu, který neoprávněně zveřejňuje autorovo dílo na své webové stránce.

Toho, kdo uplatňuje nároky uvedené v § 40 AZ, autorský zákon označuje jako autora. Směrnice 2004/48/ES ve svém článku 4 označuje širší okruh tzv. oprávněných osob, přičemž uvádí (i) nositele práv duševního vlastnictví, (ii) všechny ostatní osoby oprávněné užívat práva duševního vlastnictví (zejména držitele licence), (iii) kolektivní správce práv duševního vlastnictví, kteří

---

⁵⁰ § 40 odst. 3 AZ

jsou řádně uznáváni jako osoby oprávněné zastupovat nositele práv duševního vlastnictví, (iv) profesní subjekty ochrany práv, které jsou řádně uznávány jako osoby oprávněné zastupovat nositele práv duševního vlastnictví. V platném autorském zákoně najdeme obdobné ustanovení v § 41 ve prospěch vykonavatelů majetkových autorských práv a nositelů výhradní licence, dále pak např. v § 96 odst. 2 nalezneme odkaz na možnost vymáhat nárok na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení (§ 40 odst. 4 AZ) vůči nositelům práv kolektivním správcem, který je zastupuje; ustanovení § 100 odst. 1 písm. i) AZ tuto možnost rozšiřuje o vymáhání zdržovacího nároku k neoprávněnému výkonu kolektivně spravovaného práva, nedomáhá-li se ho sám nositel práva (zastoupený autor). Další podrobnosti možnosti vymáhat tyto nároky ze strany kolektivního správce uvádí § 100a AZ.

6.2.2 Ochrana práva autorského a právo na náhradu škody

Úprava práva na náhradu škody v autorském zákoně vychází z článku 13 Směrnice 2004/48/ES, kde se stanoví povinnost porušovatele práv zaplatit nositeli práv náhradu škody odpovídající skutečné újmě, kterou skutečně utrpěl v důsledku porušení práva. Při vyčíslení škody se má přihlídnout ke všem vhodným aspektům jako jsou nežádoucí hospodářské důsledky včetně ztráty zisku, kterou poškozený utrpěl, k neoprávněným ziskům porušovatele práv a případně i k jiným než hospodářským hlediskům jako je morální újma způsobená nositeli práv. Alternativně se uvádí, že náhradu škody lze stanovit jako paušální částku, která se odvíjí např. od výše licenčních poplatků nebo poplatků, které by musely být zaplaceny, kdyby porušovatel práv požádal o udělení oprávnění k užívání příslušných předmětů práv duševního vlastnictví.

6.2.2.1 Ustanovení § 40 odst. 4 AZ ve spojení s § 420 OZ

Autorský zákon uvádí právo autora na náhradu škody v § 40 odst. 4 a odkazuje na obecný právní předpis. Tím je zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění (dále jen „občanský zákoník“ nebo „OZ“), kde je v § 420 a násl. obsažena obecná soukromoprávní úprava odpovědnosti za škodu. Samostatná úprava náhrady škody obsažená v § 40 odst. 4 AZ je vůči občanskému zákoníku ve vztahu speciality.

Odpovědnost za škodu znamená, že poškozený autor má nárok na náhradu škody, která mu byla způsobena neoprávněným zásahem do jeho autorských práv, přičemž porušovatel práv má povinnost prokazatelnou škodu poškozenému nahradit. Takto ovšem úprava v občanském zákoníku postavena není, resp. nenajdeme tam úpravu týkající se odpovědnosti za škodu

způsobenou porušením autorskoprávních norem. Aplikovat bude nutné obecnou odpovědnost za škodu obsaženou v § 420 OZ, kde se říká, že „každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti“. Důležité jsou pojmy „škoda“, „způsobil“ a „porušení právní povinnosti“. Tyto tři okolnosti je třeba prokázat, aby mohl být přiznán nárok na náhradu škody. Autor se tedy bude muset postarat o to, aby dokázal vyčíslit způsobenou škodu, označil osobu, která mu ji způsobil, a prokázal, že se tak stalo jejím jednáním, které bylo v rozporu s právoplatnými zájmy autora, resp. s právními předpisy, které autorova práva chrání. Je-li toto prokázáno, má porušovatel práv povinnost poškozenému tuto škodu nahradit. Může se však zprostit odpovědnosti, když prokáže, že škodu nezavinil (§ 420 odst. 3 OZ). Právní úprava odpovědnosti za škodu v občanském zákoníku je tedy postavena (na rozdíl od odpovědnosti za porušení či ohrožení práva dle AZ, tj. odpovědnosti objektivní) na subjektivním principu, kde se vyžaduje zavinění.

Postup je tedy následující: poškozený prokazuje, že porušovatel práv porušil právní povinnost, ať už zákonnou nebo smluvní, příp. tzv. obecnou prevenční povinnost uvedenou v § 415 OZ (každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí). Zákonnými povinnostmi jsou ty, které lze vyvodit z autorského zákona (např. § 11 a § 12 AZ), smluvní pak ty, které vyplývají ze smlouvy. K porušení právní povinnosti může dojít na základě konání i opomenutí. Opomenutí vede k porušení právní povinnosti pouze za předpokladu, že konat opomněla osoba jinak k předpokládanému konání povinná. Je-li prokázáno porušení právní povinnosti, je třeba prokázat, že došlo ke způsobení škody, a to v souvislosti s porušením právní povinnosti. Pojem škody není v občanském zákoníku definován, ale lze ho chápat jako „újmu v majetkové sféře poškozeného, která spočívá ve zmenšení jeho majetkového stavu, a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi, a je tedy napravitelná poskytnutím majetkového plnění, především penězi“⁵¹. Škodu rozlišuje § 442 odst. 1 OZ na skutečnou škodu a ušlý zisk. Skutečná škoda je újma spočívající ve zmenšení majetkového stavu poškozeného a reprezentující majetkové hodnoty, které bylo nutné vynaložit, aby došlo k uvedení věci do předešlého stavu⁵². Ušlý zisk je újmou spočívající v tom, že u poškozeného nedojde v důsledku škodné události k rozmnožení majetkových hodnot, ač se to dalo očekávat s ohledem na pravidelný běh věci⁵³.

⁵¹ Jehlička a kol.: Občanský zákoník – komentář, C.H.Beck, 1999, str. 393

⁵² tamtéž

⁵³ tamtéž

V případě autorskoprávní odpovědnosti půjde ve většině případů pouze o ušlý zisk. Prokázat ušlý zisk je ale obtížné. Poškozený musí prokázat, o jakou částku zisku přišel proto, že sám nerealizoval užití díla v důsledku neoprávněného užití díla porušovatelem práva. Napomoci má v tomto směru právě novelizované ustanovení § 40 odst. 4 AZ, kde se poškozenému autorovi dává na výběr domáhat se buď skutečně ušlého zisku (zná-li ho, resp. je-li schopen jej vyčíslit a prokázat) nebo náhrady ušlého zisku ve výši odměny, která by byla obvyklá za získání takové licence v době neoprávněného nakládání s dílem. I stanovení „obvyklé odměny“ bude nutno hodnověrně doložit a svůj význam budou mít bezesporu i vyjádření odborných institucí a jiných subjektů působících v oboru.

Jak uvádí Čermák ve své knize, existuje snaha určovat ušlý zisk u neoprávněného zpřístupnění hudby prostřednictvím Internetu (například v oblíbeném formátu MP3) podle toho, kolikrát bylo dané ilegální CD staženo. Usuzuje se, že ušlý zisk odpovídá počtu takto vytvořených kopií násobených cenou legálně dostupných CD (například v obchodě). To podle něj není správná úvaha. Nelze tvrdit, že když si někdo opatří CD zadarmo nebo jen s minimálními náklady, tak že by byl ochoten za něj zaplatit mnohonásobně vyšší cenu, kdyby mu nelegální CD nebylo poskytnuto. Ostatně, je věcí poškozeného, aby výši ušlého zisku prokázal a aby mu soud dal zapravdu. Princip určování ušlého zisku není tedy nijak jednoduchý.⁵⁴ S tímto názorem jednoznačně souhlasím. Zájem o CD je dán nabídkou a především cenou takového CD, v neposlední řadě též jeho dostupností. Je-li tedy možné CD získat snadno, rychle a levně, pak poptávka bude vysoká a to platí i naopak. Navíc se domnívám, že by také bylo v podstatě nemožné počet stažení takového CD hodnověrně určit, když si představíme situaci, že je CD po určitou dobu zpřístupněno ve výměnné síti neomezenému a blíže neurčenému počtu uživatelů (řádově tisíce), kteří si dle své volby stáhnou celé CD nebo jeho část, popř. jen jednotlivou skladbu. Nakonec v úsudku nám napomůže i vývoj poslední doby, kdy audio díla jsou na internetu za mírný poplatek zpřístupňována přímo nositeli práv nebo jejich zástupci, přičemž celý systém je legální a do jisté míry i kontrolovatelný, což účinně napomáhá snížení protiprávního jednání v této oblasti.

Jak již bylo uvedeno, prokázat je nutno i příčinnou souvislost mezi porušením povinnosti a vznikem škody. Jedná se o vztah příčiny a následku, kdy důsledkem porušení povinnosti (neboli porušením autorských práv) dojde ke vzniku škody (majetkové/ nemajetkové újmě způsobené autorovi). Vznik škody je následkem a porušení povinnosti porušovatelem práva je příčinou

⁵⁴ Čermák J., Internet a autorské právo, Linde, 2003, str. 160

vzniku takové škody. Příčinná souvislost bude prokázána jen za podmínky, že porušení povinnosti bylo podstatnou neboli dominantní okolností pro vznik škody. Škodná událost může mít i více příčin, pak ty drobné nebudou vedle té podstatné právně relevantní. Za předpokladu prokázání porušování práv porušení jeho právní povinnosti v důsledku níž došlo ke škodě a existence příčinné souvislosti, vzniká porušování práv občanskoprávní odpovědnost za škodu. Ta bude mít jak reparační funkci, což je účelem v první řadě, tak i funkci satisfakční (zadostiučinění). Odpovědnosti se porušovatel práv bude moci zprostit jedině vyviněním, tj. prokázáním toho, že nezavinil škodu ani úmyslně ani z nedbalosti (subjektivní předpoklad). Bude tedy dále usilovat o prokázání nejen toho, že nechtěl škodu způsobit, ale také, že nevěděl, že ji může způsobit a vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům o tom ani vědět nemohl.

6.2.2.2 Ustanovení § 40 odst. 4 AZ ve spojení s § 420a OZ

Občanský zákoník zná i objektivní odpovědnost za škodu bez ohledu na zavinění (§ 420a OZ). V těchto případech a za předpokladu prokázání porušení povinnosti, vzniku škody a příčinné souvislosti mezi nimi, nemá již porušovatel práv možnost poukázat na absenci zavinění na své straně, protože jde o odpovědnost objektivní. Vzhledem k takto přísnému režimu jsou tyto případy zákonem omezeny pouze na škodu způsobenou jinou provozní činností. Provozní činností rozumíme soustavnou činnost, která je spjata s určitým provozem, který organizuje a řídí právnická či fyzická osoba. Zpravidla se jedná o činnost, která je zahrnuta v předmětu činnosti právnické nebo fyzické osoby.⁵⁵ Ustanovení § 420a OZ obsahuje poměrně široký a zřejmě i taxativní výčet provozních činností, z nichž je pro nás relevantní snad jen ta první „činnost, která má provozní povahu, nebo věc použitá při takové činnosti“. Provozní činnost na internetu provozují poskytovatelé internetových služeb, tedy poskytovatelé internetového připojení a poskytovatelé volného prostoru. Možnost zprostit se odpovědnosti existuje i v rámci §420a OZ, ale netýká se zavinění. V tomto směru je restriktivnější než u § 420 OZ, protože zprostit se odpovědnosti může jen ten porušovatel práv, který prokáže, že „škoda byla způsobena neodvratitelnou událostí nemající původ v provozu“. Neodvratitelná událost je taková událost, které nebylo možno zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na dotyčném provozovateli požadovat. Tradičně je takovou událostí myšlena živelní pohroma, což v našem kontextu internetu však nelze použít.

⁵⁵ Knappová, Švestka a kol.: Občanské právo hmotné – učebnice, Aspi, Praha, 2002, str. 516

6.2.2.3 Společná odpovědnost (nepřímá odpovědnost)

Pojmu nepřímá odpovědnost je třeba rozumět tak, že se jedná o sekundární odpovědnost za primární porušení práva. Rozlišují se dva subjekty, z nichž první přímo odpovídá za porušení právní normy, zatímco druhého nelze podle též právní normy do odpovědnostního postavení zahrnout a je třeba jeho odpovědnost dovodit jinak. Základem pro dovození odpovědnosti budou okolnosti, kdy nepřímo odpovědný subjekt porušení právní normy umožnil a při vědomí takového porušování sám proti němu nijak nejednal. Vzpomeňme na příklad, kdy autorská práva porušoval přímo uživatel, který na svých webových stránkách vystavil autorská díla bez potřebného svolení autora. Zmiňovali jsme v té souvislosti i v úvahu připadající tzv. nepřímou odpovědnost poskytovatele volného prostoru, který by v rámci poskytování své služby teoreticky měl dohlížet na to, aby jeho zákazníci neporušovali autorská a jiná práva v souvislosti s využíváním jím poskytovaných služeb. Umožní-li přesto takové porušování, resp. nezabrání-li mu, dá se uvažovat o jeho účasti na takovém porušování, za což by byl pochopitelně spoluodpovědný. Takto by tedy vznikla společná odpovědnost obou dvou subjektů. Lze si však představit i situaci, kdy samotný uživatel bude anonymní nebo jinak nedohledatelný a tak jako subjekt odpovědnosti zůstane právě jen poskytovatel volného prostoru, proti němuž autor rád uplatní své nároky, a to ačkoli poskytovatel volného prostoru přímo autorský zákon neporušuje, neboť jeho činností nedochází k neoprávněnému užití díla ve smyslu § 12 AZ, ale je snadno identifikovatelný a platební potenciál je spíše větší než ten autorův. Jeho (spolu-) odpovědnost se dovozuje provázáním § 12 AZ s ustanovením § 18 AZ. Dochází k užití díla jeho sdělováním veřejnosti, přičemž akt sdělování sestává ze dvou složek (i) obsahu – tedy toho, co se bude zveřejňovat, což zajišťuje uživatel, a (ii) zpřístupnění tohoto obsahu, což technicky zajistí poskytovatel volného prostoru a dokončí tím sdělení díla veřejnosti, tj. naplní znaky jednoho ze způsobů užití. Dovojujeme tu tedy odpovědnost poskytovatele za cizí obsah, ačkoli soukromé právo (na rozdíl od trestního práva – spolupachatelství) institut spoluodpovědnosti nezná.⁵⁶ Ustanovení § 438 OZ o „společné odpovědnosti“ se týká pouze způsobu náhrady škody, ale nerozvíjí vznik odpovědnosti za škodu. Jak bylo již uvedeno, poskytovatel volného prostoru (nebo jiný poskytovatel) sám neporušuje autorský zákon, takže jeho odpovědnost nelze takto dovodit. Nárok vůči poskytovateli se opře o všeobecnou povinnost nečinít škodu na majetku vyjádřenou v § 415 OZ ve spojení s § 420 OZ. V soukromém právu je tudíž primární porušovatel práv (v našem případě poskytovatel obsahu) odpovědný za porušení konkrétní zvláštní zákonné povinnosti (porušení autorského práva), kdežto sekundární porušovatel práv (v našem případě

⁵⁶ Čermák J., *Internet a autorské právo*, Linde, 2003, str. 163

internetový poskytovatel) může být většinou odpovědný pouze podle § 420 OZ za porušení obecné povinnosti stanovené v § 415 OZ.

6.2.3 Ochrana práva autorského a právo na bezdůvodné obohacení

Posledním odpovědnostním nárokem zmiňovaným autorským zákonem v § 40 odst. 4 je právo autora na vydání bezdůvodného obohacení. Stanoví se, že výše bezdůvodného obohacení činí dvojnásobek odměny, která by byla jinak obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem. Tolik znění autorského zákona, ostatní je třeba hledat v obecném právním předpisu, jímž je občanský zákoník, který bezdůvodné obohacení upravuje v § 451 a násl. Úprava autorského zákona je tedy ve vztahu speciality k občanskému zákoníku.

Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů. Takový neoprávněný prospěch je povinen vydat ten, kdo se takto na úkor jiného bezdůvodně obohatil. Ten, na jehož úkor k obohacení došlo, je oprávněn požadovat vydání toho, oč se povinný obohatil. Bezdůvodné obohacení je založeno na objektivní odpovědnosti a nezáleží tedy na tom, zda k obohacení došlo na základě zavinění nebo bez něj. V našem kontextu bude významný zejména „majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů“. Pojem nepoctivého zdroje občanský zákoník nedefinuje, nicméně soudní praxe považuje za nepoctivý zdroj ten, který není právním řádem uznáván, a stejně tak i činnost, která není právním řádem uznávána (např. činnost postižitelná trestněprávně nebo jinak).⁵⁷ Neoprávněné užívání autorského díla je takovou činností, protože budu-li užívat, resp. zpeněžíme-li autorské dílo a nebudu-li k tomu mít autorovo svolení (uzavřenu licenční smlouvu), budou prostředky získané z takové činnosti pocházet právě z nepoctivého zdroje. Výši bezdůvodného obohacení pak stanoví speciální ustanovení autorského zákona (§ 40 odst. 4) jako dvojnásobek obvyklé odměny, kterou by byl autor získal v rámci udělené licence k užití díla.

6.3 Odpovědnost poskytovatelů obsahu

Smyslem činnosti poskytovatelů obsahu je obvykle poskytování informací (obecně prostě jen dat) uživatelům internetu. Poskytované informace mohou obsahovat i autorská díla, přičemž jejich zveřejněním dochází k užití, ke kterému je nezbytný souhlas autora, resp. udělení licence,

⁵⁷ Knappová, Švestka a kol.: Občanské právo hmotné – učebnice, Aspi, Praha, 2002, díl II., str. 603

leďaže autorský zákon stanoví jinak. Jinak dojde k neoprávněnému užití cizího díla dle § 12 ve spojení s § 18 AZ – sdělování díla veřejnosti. Takový zásah do autorových práv umožní autorovi uplatnit nároky dle § 40 AZ včetně nároku na náhradu škody a nároku na vydání bezdůvodného obohacení. Je jen na autorovi, nakolik či zda vůbec těchto svých nároků využije, přičemž není omezen ani pořadím ani způsobem jejich využití – jsou to dispozitivní oprávnění.

Poskytovatel obsahu je za své jednání přímo odpovědný, pokud on sám přímo porušil autorská práva. Tedy pokud bez příslušného svolení autora určitého díla použil jeho dílo v rámci svého obsahu a dále ho zpřístupnil ať už omezenému nebo nijak neomezenému (veřejnosti) okruhu osob. Poškozený autor využije především svých nároků zdržovacích podle § 40 odst. 1 písm. b), příp. ve spojení s písm. f) AZ s cílem zakázat poskytovateli obsahu na předmětné webové stránce zpřístupňování svého autorského díla (závadný obsah), což podle písm. b) představuje „zákaz neoprávněného sdělování díla veřejnosti“. Jiný postup umožňuje nové ustanovení písm. f), dle něhož se poškozený autor může domáhat zákazu poskytování služby, kterou poskytovatel obsahu využívá a jejímž prostřednictvím jsou autorova práva porušována. Tzn. nebude-li adekvátně jednat přímo poskytovatel obsahu, může se autor obrátit na poskytovatele volného prostoru/ poskytovatele internetového připojení, aby poskytování služby ukončil nebo omezil do té doby než bude závadný obsah odstraněn.

Lze si představit i situaci, kdy poskytovatel obsahu bude zároveň i poskytovatelem volného prostoru. Za těchto okolností se bude třeba obrátit na poskytovatele připojení. Není vyloučené ani to, že jedna a tatáž osoba bude zastávat i všechny tři funkce; pak tedy autor k uvedenému účelu nárok na zákaz poskytování služby nevyžije.

Hlavním předpokladem pro uplatnění výše zmíněných nároků je však identifikace porušovatele autorských práv, což může být v prostředí internetu značně problematické. Jak již bylo v úvodu této práce zmíněno, je každý prostor, který je součástí internetu, adresovatelný zásadně IP adresou a obvykle i doménovým jménem. Tyto informace tedy poškozený autor může bez problému získat. Tato stopa může dále vést dvěma směry, a to přímo k poskytovateli obsahu nebo k poskytovateli volného prostoru, což je služba, kterou poskytovatel obsahu využívá k zpřístupnění svých dat (tzv. web hosting). Přímá stopa však autorovi zaručenou identifikaci porušovatele práv nedá a nepřímá stopa samozřejmě také ne. Tam tedy musí následovat využití práva na informace dle § 40 odst. 1 písm. c) vůči poskytovateli služby, od něž se lze následně dostat k poskytovateli obsahu (za předpokladu, že ten při své registraci zadal skutečné údaje, což v prostředí internetu nebývá zcela běžné; na vině je i nedostatečná kontrola ze strany poskytovatelů).

Internet není zaručeně anonymní, jak lze mnohdy slyšet. V podstatě je každý na internetu se pohybující subjekt technicky dohledatelný a identifikovatelný, avšak liší se míra složitosti

takového procesu. Ta vzrůstá současně s tím, jak se hledaný subjekt (porušovatel práv) účinně úmyslně maskuje. Přiměřeně tomu vzrůstá i potřeba spolupráce ostatních zainteresovaných subjektů, které mohou relevantní informace poskytnout. Otázku toho, zda na takové informace má ve své kauze autor právo, řešit nemusíme, neboť ustanovení § 40 odst. 1 písm. c) autorovi taková „informační“ práva přiznává – má zejména nárok na sdělení údajů o způsobu a rozsahu neoprávněného užití, o osobách, které se neoprávněného užití díla účastní, apod. Práv na informace se autor může domáhat zejména vůči osobě, která do jeho práva neoprávněně zasáhla nebo je neoprávněně ohrozila, a také vůči osobě, která poskytuje nebo poskytovala za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu službu užívanou při činnostech, které neoprávněně zasahují do práva autora nebo je neoprávněně ohrožují. Předmětné ustanovení vychází z evropské úpravy obsažené ve směrnici o dodržování práv duševního vlastnictví⁵⁸, kde článek 8 umožňuje nařídit relevantní poskytnutí informace osobou, která především poskytovala v obchodním měřítku služby, v rámci nichž docházelo k porušování práv duševního vlastnictví, a také jí označenou osobou, která se účastnila poskytování takových služeb.

Poskytovatel obsahu je dále odpovědný za škodu vzniklou v souvislosti s neoprávněným zpřístupněním chráněného díla. Nevědomost o chráněné povaze díla jej neomlouvá, je povinen si předem ověřit původ díla a podle toho postupovat. Pochopitelně to může občas činit problémy, pokud je dílo získáno tak, že jeho zdroj a další vazby nelze vystopovat. V takovém případě ale obvykle k vymáhání autorských práv nedojde. Podle povahy porušovatele práv půjde o odpovědnost obecnou subjektivní podle § 420 OZ nebo o odpovědnost objektivní podle § 420a OZ, kdy škoda je způsobena provozní činností porušovatele práv. Zprostit se odpovědnosti buď prokázáním toho, že škoda byla způsobena nezaviněně nebo v důsledku neodvratitelné události, je v podstatě vyloučená. Neodvratitelná událost z povahy věci a zavinění bude přítomno vždy s výjimkou situace, kdy by někdo tvrdil, že dílo vystavil na svých webových stránkách omylem. Webové stránky včetně jejich obsahu jsou tvořeny a provozovány za účelem, kterému mají sloužit a který vychází z představ jejich autora. Pokud jde o použití jiných než vlastních děl poskytovatele obsahu, má poskytovatel obsahu zcela jistě za daných okolností předpokládat, že si někdo může autorství k takovému dílu osobovat a uplatňovat k němu svá práva. Ke vzniku subjektivní odpovědnosti plně postačuje právě zmíněná nevědomá nedbalost (nevěděl, ale vzhledem k okolnostem vědět měl a mohl). Další otázka výše škody je složitější. Výši škody dokazuje poškozený, a to v obou možných složkách – skutečná škoda a ušlý zisk. Při určení

⁵⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004

pomáhá novelizované ustanovení § 40 odst. 4 AZ upravující alternativní možnost určení výše škody, kde se říká, že „místo skutečně ušlého zisku se autor může domáhat náhrady ušlého zisku ve výši odměny, která by byla obvyklá za získání takové licence v době neoprávněného nakládání s dílem“. Konečně není vyloučen ani požadavek na vydání bezdůvodného obohacení, které poškozený autor může na porušovateli práv vymáhat. Zde se opět kombinuje obecná úprava bezdůvodného obohacení v § 451 a násl. OZ v kombinaci se speciálním ustanovením § 40 odst. 4 AZ, kde se výše bezdůvodného obohacení vzniklého na straně toho, kdo neoprávněně nakládal s dílem, aniž by k tomu získal potřebnou licenci, stanovuje na dvojnásobek odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem. Úprava pro určení výše obohacení je tedy koncipována obdobně jako u ušlého zisku, kde se však ponechává volba poškozenému, zda bude nárokovat skutečně ušlý zisk nebo jeho náhradu v zákonem stanovené výši v důsledku obtížného prokazování, resp. důkazní nouze.

6.4 Odpovědnost koncových uživatelů

Převážnou činností koncových uživatelů na internetu je brouzdání po webových stránkách poskytovatelů obsahu za účelem vyhledávání informací a stahování dat. Vyhledáváním informací myslím zobrazování textu, fotografií a poslech audio záznamů. Stahováním dat myslím získávání kopií hudby, filmů, knih, fotografií, programů apod. Prakticky si to lze představit jako jednu ohromnou knihovnu včetně audio-video půjčovny, kde je téměř vše člověku k dispozici. Dle autorského zákona půjde v případě stahování o užití díla ve smyslu § 12 ve spojení s § 13 AZ – tedy o rozmnožování. Vzhledem k volným užitím dle § 30 AZ (aplikovatelným pro fyzické osoby a díla již zveřejněná) bude většina případů takového užití pokryta právě touto výjimkou, kdy právní fikce říká, že za užití díla se nepovažuje (není) užití pro osobní potřebu fyzické osoby s vyloučením přímého nebo nepřímého prospěchu z takového užití. Do autorských práv nebude takto zasaženo a autor takové užití ze strany fyzických osob bude nucen strpět. Vyjmout z tohoto režimu však musíme počítačový program, elektronickou databázi a za podmínek zákona záznam audiovizuálního díla, jak stanoví v § 30 odst. 3 přímo autorský zákon. Tam se uvádí, že užitím pro osobní potřebu fyzické osoby či vlastní vnitřní potřebu právnické osoby je užití počítačového programu či elektronické databáze včetně zhotovení rozmnoženiny takových děl pro takovou potřebu. Stahováním (rozmnožováním) počítačových programů tak koncoví uživatelé autorský zákon porušovat budou, byť by tak činili pro svou vlastní osobní potřebu a jejich účelem by nebyl majetkový prospěch.

Na internetu však působí také „svobodomyšlní“ autoři, kteří nemají zájem profitovat z programů, které vytvoří. Své programy tak nabízí zdarma komukoli ke stažení a užívání. Pro takový volný a bezplatný software se používá termín freeware. Do poslední novely autorského zákona v podstatě nebylo možno takový druh softwaru u nás užívat, protože většinou nebyla uzavřena řádná (byť bezúplatná) licenční smlouva požadovaná ustanovením § 46 AZ. Právě toto ustanovení bylo novelou doplněno o dva odstavce⁵⁹, které umožňují autorovi projevit vůli podáním návrhu na uzavření smlouvy vůči neurčitému okruhu osob, přičemž osoby, kterým je návrh určen, mohou vyjádřit souhlas s návrhem na uzavření smlouvy provedením úkonu bez vyznění navrhovatele. Takto lze tedy distribuovat i užívat volný software v souladu s naším autorským zákonem za současného zachování režimu klasických licenčních smluv uzavíraných s jednotlivci a za odměnu. Stahují-li koncoví uživatelé tento typ počítačových programů, pak autorská práva neporušují (současně se však nejedná o podřazení § 30 AZ) a vše je v pořádku.

Ačkoli tedy počítačový program z volného užití pro osobní potřebu vypadl, dochází k poměrně masovému stahování a užívání počítačových programů domácími uživateli (zejména např. operační systémy, jejichž nelegálních kopií běží v domácích počítačích značné množství). Avšak vzhledem k obtížnému dokazování, malé škodlivosti (s programy se dále neobchoduje) a zřejmě i vysokým nákladům není jednání koncových uživatelů až na několik případů v praxi postihováno (v tomto směru je u nás aktivní BSA⁶⁰).

Jinak je tomu u výměnných sítí (peer to peer networks), kde uživatelé nestahují data pouze směrem k sobě, ale současně je i poskytují dál směrem od sebe (viz příslušná kapitola 5.2.1), takže se každý jednotlivý uživatel stává obdobou distribučního serveru – stává se poskytovatelem obsahu. Tento obsah je zpřístupňován prostřednictvím různých aplikací a různých typů výměnných sítí přímo z disku uživatele, kde mají autorská díla (hudba, filmy, programy apod.) podobu dat a v této podobě jsou vcelku nebo po částech šířena v podstatě po celém světě bez jakéhokoli časového prodlení. Takoví koncoví uživatelé nesou v plném rozsahu odpovědnost za nabízený obsah a jakoukoli dispozici s ním, přičemž je-li součástí takového obsahu cizí autorské dílo a oni nemají oprávnění k jeho užívání, pak poškozený autor proti nim může uplatnit veškerá práva, která mu právní předpisy poskytují. Překážkou ve vymáhání práv pro autora může být jen přesná identifikace subjektu, který jeho práva porušuje. Koncoví uživatelé jsou v drtivé většině připojeni k internetu v rámci služeb poskytovaných poskytovateli internetového připojení, přičemž poskytovatelé neradi poskytují informace o svých zákaznících (zejména ty vedoucí k jejich identifikaci) s argumentací povinnosti chránit osobní údaje svých

⁵⁹ § 46 odst. 5, 6 AZ

⁶⁰ Business Software Alliance (BSA) je celosvětovou organizací, která sdružuje přední společnosti v oblasti vývoje a výroby hardware a software. V jejich zastoupení prosazuje ochranu duševního vlastnictví, především patentů a autorských práv.

zákazníků ve smyslu zákona na ochranu osobních údajů. Nové ustanovení autorského zákona § 40 odst. 1 písm. c) o právu autora na informace jim však takovou povinnost výslovně ukládá.

6.5 Odpovědnost poskytovatelů internetového připojení

O poskytovatelích internetového připojení lze z hlediska odpovědnosti uvažovat pouze ve spojení s cizím obsahem, ke kterému umožňují přístup provozováním služby, a to jakkoli je jejich reálná možnost kontrolovat veškerý obsah, jehož přenos umožňují, resp. zprostředkovávají, malá a jejich podíl na porušování autorských práv v podstatě nulový. Přímé porušování autorských práv je u poskytovatele připojení vyloučeno ustanovením § 18 odst. 3 AZ, kde se stanoví, že sdělováním díla veřejnosti není pouhé provozování zařízení umožňujícího nebo zajišťujícího takové sdělování. Nejedná-li se u poskytovatelů o užití díla v tomto smyslu, nelze ani uvažovat o porušování autorských práv kvůli neexistenci příslušného oprávnění k takové činnosti. Požadavek pouhého technického zajišťování sdělování díla veřejnosti však předpokládá, že poskytovatel do přenášeného obsahu nijak sám nezasahuje, netřídí ho, neupravuje ani neinicuje (viz výklad dále k zákonu o některých službách informační společnosti). Je pouhým prostředníkem mezi třetími osobami, tedy mezi poskytovatelem obsahu a koncovým uživatelem. Dalším relevantním ustanovením je § 38a odst. 1 písm. a) AZ upravující zákonnou licenci pro dočasné rozmnoženiny, který stanoví, že do práva autorského nezasahuje ten, kdo provádí dočasné úkony rozmnožování děl, které jsou pomíjivé nebo podružné, tvoří nedílnou a nezbytnou součást technologického procesu, nemají žádný samostatný hospodářský význam a jejich jediným účelem je umožnit přenos díla počítačovou nebo obdobnou sítí mezi třetími stranami uskutečněný prostředníkem (tzv. technické kopie). V přenosové soustavě poskytovatele internetového připojení vzniká při přenosu dat řada dílčích a krátkodobých rozmnoženin přenášených dat (v podstatě tedy i děl), jejichž účelem je však pouze umožnění přenosu od zdrojového místa do místa určení. Ani zde tedy nelze uvažovat o porušování autorských práv kvůli neexistenci příslušného oprávnění k takové činnosti.

Odpovědnosti za obsah přenášených dat poskytovatele připojení zprostřuje i zákon o některých službách informační společnosti (č. 480/2004 Sb.). V § 3 zákona se uvádí, že poskytovatel je odpovědný za obsah jím přenášených dat pouze v případě, že takový přenos sám inicioval, zvolil nebo změnil obsah přenášené informace, nebo zvolil adresáta přenášené informace. Obecně se pak poskytovatelům služby v § 6 zákona neukládá povinnost dohlížet na obsah jimi přenášených nebo ukládaných informací ani aktivně vyhledávat skutečnosti a okolnosti poukazující na protiprávní obsah informace.

Pokud jde o odpovědnost poskytovatelů připojení za škodu či bezdůvodné obohacení ve vztahu k cizímu obsahu, který porušuje autorská práva, je nutno i zde takovou odpovědnost vyloučit. Jednak zde chybí relevantní příčinná souvislost mezi porušením povinnosti a způsobenou škodou, přičemž v úvahu přichází snad jen ta podle § 415 OZ o všeobecné prevenční povinnosti. Autor tedy spíše vůči poskytovateli připojení využije svých práv na informace dle § 40 odst. 1 písm. c) AZ a nároku na zákaz poskytování služby dle § 40 odst. 1 písm. f) AZ. Využití informační povinnosti poskytovatele připojení je nezbytným předpokladem k tomu, aby práva mohla být vymáhána soudně (je třeba porušovatele práv identifikovat). Zákaz poskytování služby neboli v praxi zamezení přístupu ke zdroji závadného obsahu (webová stránka, ftp server, p2p klient) je efektivním nástrojem, který autor má k ochraně svých práv, a může tedy včas zamezit pokračujícímu neoprávněnému rozmnožování svého díla.

6.6 Odpovědnost poskytovatelů volného prostoru

Poskytování datového prostoru na svých serverech připojených nepřetržitě do internetu je v dnešní době předmětem podnikáním řady společností. Souvisí to s rozšiřováním a zpřístupňováním internetu běžným lidem, kteří se dílčím způsobem chtějí také stát jeho aktivní součástí a projevit se prostřednictvím vlastních všeobecně přístupných webových stránek. Nabízí se využití datového prostoru k vlastní webové prezentaci uživatele nebo jako úložiště dat. Praktické je to v tom, že taková data jsou odkudkoli komukoli (oprávněnému) přístupná a snadno se tedy distribuují. Totéž se dá říci i o emailu, ale tam vzniká řada omezení, např. maximální velikost přílohy, adresnost každého emailu apod. Kromě volného prostoru jsou jim nabízeny i další služby jako pomocníci pro tvorbu, správu a údržbu webových stránek apod. Poskytovatelem volného prostoru jsou dnes do jisté míry i poskytovatelé emailových schránek, zejména v poslední době většina dominantních poskytovatelů navýšila datovou kapacitu schránek na 1 GB a více, což může také velmi dobře posloužit jako úložiště dat.

Nám jde o povahu těchto dat nebo o povahu obsahu webových stránek, který může být nezávadný, ale obvykle bývá (ač ne úmyslně) v nějakém směru závadný. Obsahem totiž může být kromě skutečně vlastní tvorby autora webových stránek i nějaké cizí autorské dílo, k jehož užití nebyl získán příslušný souhlas (např. nebyla uzavřena licenční smlouva). Data nahrávaná do internetových úložišť mohou také být neoprávněnými rozmnoženinami autorsky chráněných děl. V celosvětovém měřítku jsou to ohromná množství dat, která se takto na webových stránkách objevují a zase mizí, stejně jako tomu tak je v internetových úložištích. Ve vztahu k poskytovatelům volného prostoru se jedná o data cizí - data, která mají původ u uživatele,

který danou službu využívá a dodává vlastní obsah, za který je také zodpovědný. Ve většině případů služeb poskytovatelů volného prostoru využívají domácí uživatelé (fyzické osoby), které nemají v provozu vlastní server trvale připojený do internetu (na rozdíl od společností – právnických osob). Identifikace domácích uživatelů byla vždy složitější než identifikace společností, což je dáno právě tím, že mezi internetem a domácím uživatelem je mezičlánek představovaný právě poskytovatelem volného prostoru. Aktivita subjektů zastupujících autory při vymáhání jejich práv se tedy orientují především na právnické osoby a na poskytovatele volného prostoru, u kterých dovozují část spoluodpovědnosti za to, že umožňují přístup k závadnému obsahu (buď cizímu) nebo jeho šíření.

Přímá odpovědnost poskytovatelů volného prostoru za porušování autorského zákona je podobně jako u poskytovatelů internetového připojení vyloučena jednak ustanovením § 18 odst. 3 AZ, který stanoví, že nejde o užití díla, ve smyslu sdělování díla veřejnosti, u subjektů, které jen provozují zařízení umožňující nebo zajišťující takové sdělování. U poskytovatelů volného prostoru je takovým zařízením jejich server, jehož datovou kapacitu a adresovatelnost v rámci internetu využívají uživatelé k umístění svého obsahu. Případná odpovědnost poskytovatele musí tedy být založena na jiném protiprávním jednání než je porušení autorskoprávních norem.

Odpovědnost poskytovatele volného prostoru dále vylučuje zákon o některých službách informační společnosti. V § 5 zákona se uvádí, že poskytovatel je odpovědný za obsah jím uložených dat pouze v případě, mohl-li vzhledem k předmětu své činnosti a okolnostem a povaze případu vědět, že obsah ukládaných dat (informací) nebo jednání uživatele jsou protiprávní, nebo dozvěděl-li se prokazatelně o protiprávní povaze obsahu ukládaných dat nebo o protiprávním jednání uživatele a neprodleně neučinil veškeré kroky, které lze po něm požadovat, k odstranění nebo znepřístupnění takovýchto dat. Za obsah uložených dat odpovídá také v případě, že vykonává přímo nebo nepřímo rozhodující vliv na činnost uživatele ukládajícího data. Obecně se pak poskytovatelům služby v § 6 zákona neukládá povinnost dohlížet na obsah jimi ukládaných informací ani aktivně vyhledávat skutečnosti a okolnosti poukazující na protiprávní obsah informace. První dispozici uvedené v § 5 zákona se poskytovatelé mohou vyhnout odpovídající úpravou smluvních podmínek o využívání služby, kde uživatelům uloží povinnost dodržovat platné právní předpisy a vyhnout se poskytování (šíření) nelegálního obsahu. Pro účely druhé dispozice v podmínkách dále uvedou, že protiprávní obsah jsou oprávněni smazat, resp. zamezit k němu přístup. Takto jsou však poskytovatelé především povinni konat, tzn. dostanou-li prokazatelnou informaci o umístění nelegálního obsahu na svých serverech, jsou povinni zajistit odstranění tohoto závadného obsahu, jinak by se stali spoluodpovědnými za tento nelegální obsah a porušení příslušných právních předpisů. Je možné uvažovat o porušení všeobecné povinnosti předcházet škodám, která je uvedena v § 415 OZ. Ve spojení s ustanovením § 420 OZ

by se dalo u poskytovatele volného prostoru dospět k obecné odpovědnosti za škodu podle § 420 OZ.

Z hlediska autorského práva autor může vůči poskytovatelům volného prostoru využít ustanovení § 40 odst. 1 písm. c) AZ, kde je stanovena možnost domáhat se práva na informace vůči osobě, která poskytuje nebo poskytovala za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu službu užívanou při činnostech, které neoprávněně zasahují do práva autora nebo je neoprávněně ohrožují. Dále pak zákazu poskytování služby, kterou využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování práva autora dle § 40 odst. 1 písm. f) AZ.

6.7 Odpovědnost poskytovatelů odkazu

Vyjdeme z toho, že poskytnutí odkazu na cizí stránku (cizí obsah), který musí uživatel aktivovat, aby se na cíl odkazu přenesl, není jednáním v rozporu s autorským právem. Skutečně bychom tu jen obtížně hledali nějaké ohrožení nebo zásah do autorských práv. Ale jiný typ odkazu, který nesměřuje k cizímu obsahu, ale odkazuje přímo k neoprávněně zpřístupněnému dílu, již může zakládat nepřímou odpovědnost za porušení autorských práv. Je zde zcela zřejmá situace, kdy poskytovatel odkazu, ač sám dílo neoprávněně nezpřístupňuje, účinně jeho zpřístupnění, resp. rozšíření napomáhá tím, že na něj poskytuje odkaz. Poskytnutí takového odkazu navíc je zjevně vědomé (pokud jde o protiprávní povahu odkazovaného díla), protože se týká jednotlivého určitého díla a ne souboru (v čase proměnlivého), v němž by mohlo být obtížné porušování autorského práva dohledat. V úvahu je nutno vzít fakt, že obsah odkazované stránky se může na dané adrese v čase proměňovat (ať už aktivitou samotného poskytovatele obsahu nebo aktivitou uživatelů u tzv. dynamických webových stránek), což ale poskytovatel odkazu nemusí a nemůže předem vědět. Nelze po něm spravedlivě požadovat, aby sám aktivně průběžně kontroloval obsah odkazované webové stránky. Pokud jde o odkazovaný soubor, tak tam je situace jiná; je-li ten změněn nebo odstraněn, nebude již odkaz funkční a po jeho odkliknutí se nic nezobrazí. Lze si představit i případ několikanásobného odkazu, kdy se závadný materiál nachází až ve třetím či čtvrtém stupni (které na sebe vzájemně odkazují), kam se musí uživatel aktivně „proklikat“. Taková situace pochopitelně může reálně existovat, ale také může být účelová právě pro zahlazení stop a zbavení poskytovatele odkazu odpovědnosti. Několikanásobný odkaz se v praxi realizuje v takové rychlosti, že běžný uživatel nemá šanci zachytit všechna místa, kterými k cíli doputuje. Je úžasné představit si v této souvislosti míru propojení světa a paradoxní jev, kdy

uživatel ze státu A žádá o přístup k obsahu ve státě A, ale než se k němu dostane, tak jeho požadavek obletí planetu, aby se vrátil tam, odkud původně vyšel.

Zcela jinak se dá na odkazy pohlížet u internetových vyhledávačů, a to ať už ve formě katalogů, tak i přímo fulltextových vyhledávačů. Tematicky strukturované katalogy vytvářejí a spravují lidé, resp. zaměstnanci společnosti provozující takový portál, pro uživatele, aby jim ulehčili nalezení toho, co hledají nebo poskytlí komplexní nabídku v určité oblasti. Zpracovávají odkazy v zásadě procházejí kontrolou odkazovaného obsahu a závadný materiál není do katalogu zařazen. Otázkou je pak následné průběžné monitorování odkazovaného obsahu a posuzování jeho závadnosti. Alternativně jsou katalogy plněny odkazy ze strany samotných uživatelů, resp. zájemců o zařazení do katalogu, přičemž u tohoto typu odkazů provozovatel katalogu průběžně provádí následnou kontrolu funkčnosti zadaných odkazů a tematickou správnost zařazení.

Fulltextový vyhledávač je však něco jiného, protože ho vytváří v podstatě počítačový program, který byl za tím účelem naprogramován. Jeho úkolem je procházet internet, zjišťovat po cestě klíčová slova navštíveného obsahu, tato slova indexovat a to vše zcela automaticky, resp. za použití variabilních regulačních kritérií/ filtrů, které jsou součástí programu. Takto se vytváří ohromná databáze, která pak slouží uživatelům ke zpracování jejich vyhledávání. Na zadaný vyhledávací řetězec uživatele vygeneruje program seznam relevantních odkazů, které více či méně směřují k hledanému obsahu. Vzhledem k množství ale i povaze mechanismu prakticky nelze zamezit tomu, aby se v seznamu odkazů neobjevily i takové, které budou odkazovat na závadný obsah; počítačový program nedokáže rozpoznat závadný obsah od nezávadného. Přesto se vyhledávače dají docela dobře usměřňovat, a to jak v pozitivním, tak i negativním slova smyslu. Například je možné algoritmus nastavit tak, že je schopen identifikovat a zpracovat při procházení internetu jen určitý typ obsahu, např. zvukové záznamy ve formátu MP3, audiovizuální díla apod. Zpřístupnění takového vyhledávače může mít za následek masivní porušování autorských práv, což bude vadit autorům, protipirátským organizacím, globálním mediálním společnostem a jiným zainteresovaným osobám.

Poskytnutí odkazu nelze zásadně považovat za užití díla ve smyslu autorského zákona. Postihovat poskytovatele odkazu se navíc při existenci možnosti požadovat pozastavení či ukončení služby, jejímž prostřednictvím je zasahováno do autorských práv, může jevit jako nadbytečné. Za situace, která v prostoru internetu snadno může vzniknout, kdy poskytovatel odkazu, volného prostoru a obsahu jsou každý v jiném státě a standardní prosazování práva se bude jevit obtížným nebo časově náročným, oprávněná osoba se bude snažit využít tu nejschůdnější cestu, ač s menší nadějí na úspěch, aby zamezila porušování svých práv. Prvotní zájem bude zřejmě na okamžitém odstranění odkazu a příp. uplatnění nároku na náhradu škody. Nárok na odstranění odkazu lze dovést z ustanovení § 40 AZ, kde ačkoli přímo nezmníněn,

vzhledem k demonstrativní povaze ustanovení, mohl by být uvažován v rámci odst. 1 písm. a) zákazu ohrožení svého práva nebo i zákazu neoprávněné propagace. Tuto povinnost neukládá však zákon, ale na základě příslušné žaloby na plnění ji uloží soud (třeba i jako součást předběžného opatření). Jinak by odmítnutí odstranění odkazu prokazatelně směřujícího k závadnému obsahu mohlo založit obecnou subjektivní odpovědnost za škodu podle § 420 OZ ve spojení s porušením obecné prevenční povinnosti dle § 415 OZ. Jak již bylo výše uvedeno, nemusí tomu tak být ve všech případech, protože se povaha odkazovaného obsahu může bez vědomí poskytovatele odkazu měnit, což platí zejména pro odkazování na webové stránky. Pokud jde o odkazování na soubory nebo cílené vyhledávače nelegálních souborů, tak tam je situace jasná. Evidentní je i efekt odkazu, který zvýší návštěvnost svým účinkem jakési „reklamy“ na odkazovaný obsah, která zasáhne větší množství uživatelů a bude-li tedy odkazován závadný obsah, tak znásobí způsobenou škodu.

Internetové katalogy jsou charakteristické svou tematicky koncipovanou strukturou odkazů, vzájemně provázanou, spravovanou a kontrolovanou provozovatelem katalogu. Tato kontrola funguje jak v případě, kdy odkazy přidává a zařazuje sám provozovatel, tak i v případě, kdy odkazy přidávají zájemci o zařazení do katalogu. Rozsah odkazů bývá sice značný, ale přesto se daří udržet přehled nad tím, aby vše bylo zařazeno správně a fungovalo řádně. Vzhledem k předchozím větám lze konstatovat, že nevědomá nedbalost za způsobení škody je zde vyloučena. Budeme tedy uvažovat zavinění vědomou nedbalostí, kdy provozovatel katalogu odkazů věděl, že může směřováním uživatelů na závadný obsah způsobit škodu, ale bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že se tak nestane. Pokud závadný obsah neidentifikuje sám provozovatel při své běžné činnosti, obvykle ho na něj upozorní jiní uživatelé nebo přímo oprávněná osoba. Pak by si tedy provozovatel, s vědomím, že odkazuje na závadný obsah, měl ověřit tuto informaci a odkaz odstranit. Neučiní-li tak a prokáže-li se příčinná souvislost mezi jeho nekonáním a způsobením škody, bude odpovědný za vzniklou škodu na základě porušení § 415 OZ.

Fulltextové vyhledávače fungují na odlišném principu. Data shromažďují programy, takže celý proces indexování klíčových slov, procházení internetem a předkládání výsledků na hledané řetězce slov probíhá plně automaticky. Jde o tak ohromná množství dat a odkazů, že je technicky nemožné tyto automatizované procesy jakkoli hlídat ze strany provozovatele vyhledávače. Proto ho obecně nelze činit odpovědným za nahodilé poskytnutí odkazu na závadný obsah. Jakmile však bude takový provozovatel upozorněn na závadnost obsahu některých odkazovaných stránek, a bude-li v jeho možnostech takové stránky označit a vyloučit z indexování obsahu (tzv. blacklisting), pak jeho nekonání v tomto směru může opět založit odpovědnost dle ustanovení § 420 OZ ve spojení s porušením § 415 OZ.

Ve výše uvedených případech si lze představit nepřímou odpovědnost poskytovatele odkazu ve vztahu k množství těchto odkazů, neboť při menším počtu odkazů se dá očekávat reálná schopnost zjistit závadný obsah a takový odkaz odstranit. Při velkém množství odkazů to není tak jednoduché, resp. nemusí to být ani technicky možné, proto upozornění třetích osob bude obvyklým způsobem, jak poskytovatele odkazu přimět k jejich odstranění.

6.8 Trestněprávní odpovědnost

Tento typ odpovědnosti zakládá ustanovení § 152 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, v platném znění, kde skutkovou podstatu trestného činu naplní ten, kdo „neoprávněně zasáhne do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi“. Jako sankce za takové jednání se uvádí odnětí svobody až na dvě léta, peněžitý trest, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Důležitý je zejména fakt, že vznik škody není předpokladem trestněprávní odpovědnosti, ale má vliv na posouzení společenské nebezpečnosti trestného činu a v souvislosti s tím i na výši sankce. Trestní příkazy a rozsudky založené na spáchání výše uvedeného trestného činu již padly např. ve vztahu ke sdílení děl na internetu prostřednictvím sítě Direct Connect⁶¹ nebo nabízení neoprávněně rozmnožených děl na webových stránkách.

Relevantním ustanovením je také § 257a trestního zákona, který postihuje poškozování a zneužití záznamu na nosiči informací. Potrestán bude ten, kdo získá přístup k nosiči informací a v úmyslu způsobit jinému škodu nebo jinou újmu nebo získat sobě nebo jinému neoprávněný prospěch takové informace neoprávněně užije, zničí, poškodí, změní nebo učiní neupotřebitelnými a dále ten, kdo učiní zásah do technického nebo programového vybavení počítače. Jako sankce se uvádí trest odnětí svobody až na jeden rok, zákaz činnosti, peněžitý trest, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Rozsah způsobené škody a organizovanost takové činnosti zvyšuje společenskou nebezpečnost tohoto trestného činu a zvyšuje trestní sazby. K naplnění skutkové podstaty výše uvedeného trestného činu typicky dojde v případě vytvoření a vypuštění viru na internetu, jehož účelem je např. mazání dat, ale i útoky hackerů na webové stránky, jejichž smyslem je poškozování či úplné vymazání obsahu těchto webových stránek.

---

⁶¹ Např. paradoxní případ vysokoškolského pedagoga na Vysoké škole ekonomické v Praze, který ze svého počítače poskytoval autorsky chráněné filmy, které také sám stahoval. Nebo řada případů, kdy k obdobným účelům užívali počítače a širokopásmové připojení k internetu svého zaměstnavatele zaměstnanci různých společností.

Ve smyslu § 3 odst. 3 trestního zákona je třeba úmyslného zavinění ke spáchání výše uvedených trestných činů. Úmyslné zavinění je definováno v § 4 trestního zákona jako jednání, kdy pachatel chtěl porušit či ohrozit zájem chráněný tímto zákonem, resp. věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn. Není-li však úmyslné jednání pachateli prokázáno, nelze ho činit odpovědným ve smyslu výše uvedených trestných činů a je třeba postupovat dle zákona o přestupcích, k němuž následuje příslušný výklad.

Významným specifikem (a odlišností) trestněprávní odpovědnosti na rozdíl od výše zmíněných druhů odpovědnosti je institut účastenství na spáchání trestného činu. Dle § 10 odst. 1 trestního zákona je účastníkem na dokonaném trestném činu nebo jeho pokusu ten, kdo (i) spáchání trestného činu zosnoval nebo řídil, (ii) navedl jiného k spáchání trestného činu, (iii) poskytl jinému pomoc k spáchání trestného činu, zejména opatřením prostředků, odstraněním překážek, radou, utvrzováním v předsevzetí, slibem přispět po trestném činu. Na trestní odpovědnost účastníka, označovaného jako organizátor, návodce či pomocník, se užije ustanovení o trestní odpovědnosti a trestnosti hlavního pachatele. Trestně odpovědný za zásah do práv k autorskému dílu tedy může být např. ten, kdo jinému poskytne software včetně vysvětlení jeho funkčnosti za účelem šíření autorsky chráněných děl; to vše za předpokladu, že tento pomocník tak učinil úmyslně (tj. chtěl ohrozit/ porušit zájem na dodržování autorských práv chráněný trestním zákonem, resp. věděl, že k tomu může dojít a byl s tím srozuměn) a potenciální pachatel se svým jednáním alespoň pokusil trestný čin spáchat aniž by ho dokonal nebo ho dokonal. Spáchání trestného činu je třeba potenciálním pachatelům prokázat nade vší pochybnost (zásada *in dubio pro reo*).

6.9 Odpovědnost za přestupky

Ze zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění, byl poslední novelou autorského zákona vyjmut § 32 odst. 1 písm. a), který uváděl přestupek „neoprávněné užití autorského díla, uměleckého výkonu, zvukového či zvukově obrazového záznamu, rozhlasového nebo televizního vysílání nebo databáze“, za nějž mohla být uložena sankce do výše 15.000,- Kč. Úprava přestupků byla přenesena do autorského zákona jako úprava speciální vůči zákonu o přestupcích, a to konkrétně do § 105a AZ. V odstavci 1 písm. a) je převzata úprava z bývalého § 32 odst. 1 písm. a) zákona o přestupcích, jehož se může dopustit jen fyzická osoba. Písm. b) rozšiřuje výčet přestupků fyzických osob o neoprávněný zásah do práva autorského způsobený

obcházením účinného technického prostředku ochrany díla (§ 43 odst. 1 AZ), jakoukoli dispozicí se zařízením, které takové obcházení umožňuje (§ 43 odst. 2 AZ), odstraňováním elektronické informace o správě práv k dílu včetně dispozice s dílem, z něhož byla taková informace odstraněna (§ 44 odst. 1 AZ). Pokuty za tyto přestupky byly zásadně navýšeny, a to až na 150.000,- Kč ad písm. a) § 105a AZ a až 100.000,- Kč ad písm. b) § 105a AZ.

6.10 Odpovědnost za správní delikt podle § 105a AZ

Autorský zákon ve svém ustanovení § 105b obsahuje výčet správních deliktů právnických a podnikajících fyzických osob. Okruh správních deliktů věcně odpovídá přestupkům vyjmenovaným v § 105a i výše sankcí je upravena obdobně. Je otázkou, zda by nebylo vhodné rozlišit odpovědnost fyzických osob a podnikatelských subjektů včetně právnických osob na základě výše sankcí za protiprávní jednání a reflektovat tím i platební schopnost těchto subjektů v tom směru, aby byla naplněna odstrašující funkce možného postihu. U správních deliktů se navíc upravuje možnost vyvinění (§ 105c odst. 1), kdy porušovatel práv neodpovídá za správní delikt, jestliže prokáže, že vynaložil veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránil. Odpovědnost za správní delikt se prekluduje v subjektivní lhůtě jednoho roku ode dne, kdy se o něm správní orgán dozvěděl, a v objektivní lhůtě tří let ode dne, kdy byl spáchán. Při určení výměry pokuty se přihlédne k závažnosti správního deliktu, zejména ke způsobu jeho spáchání a jeho následkům a k okolnostem, za nichž byl spáchán.

7 Pirátství

7.1 Způsoby ochrany proti pirátství

Pirátství na internetu nebo prostřednictvím internetu spočívá v neoprávněném užívání autorsky chráněných děl. Užíváním se rozumí jeden ze způsobů užití předvídaný autorským zákonem v § 12 AZ. Neoprávněné užívání znamená užívání bez souhlasu autora (uzavřenou licenční smlouvou nebo jinak) nebo užívání mimo rámec volných užití a zákonných licencí dle § 30 a násl. AZ. V praxi pirátství spočívá zejména v neoprávněném rozmnožování (§ 13 AZ) autorských děl jako jsou počítačové programy, zvukové záznamy, audiovizuální díla, knihy a fotografie, a v jejich neoprávněném sdělování veřejnosti (§ 18 AZ). Prostředky ochrany jsou zejména technického charakteru a jejich účelem je neoprávněným užitím zcela zabránit, ztížit je nebo alespoň vysledovat zdroj poškození či ohrožování autorských práv. U počítačových programů lze jako příklad uvést unikátní sériová čísla, jejich on-line ověřování, on-line aktivace programů, hardwarové klíče, kontrola přítomnosti originálního nosiče programu apod. U záznamů zvukových a audiovizuálních děl se může jednat o přítomnost vodoznaků, zašifrování dat přímo na originálním nosiči, nestandardní technický zásah do stopy záznamu na originálním nosiči, který zabrání pořizování rozmnoženin v důsledku nečitelnosti pro mechaniku, a v poslední době též ochrana DRM (Digital Rights Management) řídicí přístup k užití díla. Ochrany lze dále rozlišit na ty, které omezují přístup k dílu a na ty, které omezují užití díla. Ty, které omezují užití díla, doplňují svou povahou ochranu právní, zatímco ty, které omezují přístup k dílu, těm ostatním předcházejí. Jejich zavedení souvisí s rozmachem internetu a vůbec digitalizace všeho kolem nás, která poskytuje dříve netušené možnosti. Pro autory to znamená jen potíže spočívající v tom, že okamžikem zveřejnění ztrácejí kontrolu nad užitím svého díla, přičemž kontrola přístupu k dílu jim tuto možnost do jisté míry vrací. Co dříve bylo možné zajistit jen tím, že by dílo nebylo vůbec zveřejněno, lze dnes zajistit prostřednictvím digitální kontroly přístupu k dílu.

Problematických je hned několik aspektů těchto ochran. V první řadě je to fakt, že žádná z ochran není 100 % účinná a lze ji dříve nebo později prolomit, přičemž návod k prolomení bývá záhy zveřejněn na internetu, kde ho může kdokoli využít. Svůj smysl ale ochrany mají, neboť jen experti z oboru jsou schopni takový návod na internetu najít, porozumět mu, ochranu překonat a tím ji znehodnotit. U velké skupiny běžných spotřebitelů ochrana splní svůj účel. Nevýhodou pro

spotřebitele je to, že použití ochrany prodraží dílo, u něž je použita, nebo neumožní jeho zlevnění, neboť se autorovi ochrany musí nějakým způsobem vrátit investice do vývoje a podnikání. Podstatnějším problémem moderních ochran je však skutečnost, že čím je ochrana sofistikovanější, tím víc zasahuje do funkčnosti programu, nosiče či zařízení určeného pro zpřístupnění těchto děl. Stalo se totiž, že použitá ochrana proti kopírování byla natolik účinná, že oprávněným uživatelům znemožnila i pouhé přehrávání⁶² zvukových děl obsažených na nosiči (případ Cactus Data Shield), jiná zase účinně znemožnila kopírování, ale současně prolomila ochranu dotyčného počítače otevřením zadních vrátek pro neoprávněný průnik do systému, příp. zapříčinila občasné zhroucení systému jako takového (případ rootkitu na CD od společnosti Sony, CD ochrana Starforce). Ochrany proti kopírování bezesporu také neumožňují využití volného užití dle § 30 AZ, konkrétně pak odst. 2, dle kterého si lze zhotovit pro svou osobní potřebu záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla. Účinná ochrana proti kopírování takovému užití brání a právo přiznané tímto ustanovením nelze využít. Na druhou stranu v podstatě nelze vytvořit takovou technickou ochranu, která by dokázala rozlišit v každém jednotlivém případě užití, zda jde o užití oprávněné, užití dle výjimek a omezení, či o užití neoprávněné, kterému má být zabráněno. Jde o svobodnou volbu autora, zda se rozhodne své dílo takto zabezpečit – zúžit možná užití svého díla o ta, která si nepřeje. Jako autor díla na to má bezesporu právo, ale neměl by užitím takových ochran poškozovat oprávněné uživatele ani nadmíru eliminovat práva, která uživatelům autorský zákon přiznává. Je určitě správné, že autorský zákon poskytuje ochranu nejen vůči zasahování nebo ohrožování autorských práv, ale také autorem zvolené technické ochraně svého díla.⁶³ Obcházení takových ochran je totiž zakázané a je považováno za neoprávněný zásah do autorských práv (§ 43 odst. 1 AZ). V návaznosti na to je zakázané i šíření jakýchkoli prostředků sloužících k takovému obcházení.

Zajímavý je pak celý systém ochrany autorských práv zahrnující jak ochranu právní tak ochranu technickou. Technické ochrany mohou působit v různých fázích během či před užitím díla (i) aktivují se před samotným užitím díla, kdy na základě splnění určitých podmínek teprve umožní přístup k dílu, (ii) aktivují se tehdy, iniciuje-li uživatel proces užití díla, jemuž má ochrana zamezit (např. rozmnožení). Struktura ochrany je pak tedy taková, že v první úrovni (před užitím díla) se aktivuje technická ochrana umožňující přístup k dílu, v druhé úrovni pak ochrana právní, která determinuje rozsah užití (včetně výjimek a omezení) a doprovázet ji může opět ochrana technická, která účinně zajistí rozsah ochrany právní.

⁶² Účinná technická ochrana, která brání oprávněnému uživateli díla v řádném užití díla v rozsahu účelu, kterému má sloužit, však již nepodléhá ochraně ve smyslu § 43 AZ. Taková ochrana totiž nemůže být považována za účinnou.

⁶³ § 30 odst. 6 a § 43 odst. 4 AZ

7.1.1 DRM

Digital Rights Management, přeloženo „správa digitálních práv“, zastřešuje různé technologie užívané nositeli práv, resp. poskytovateli obsahu k regulování přístupu k chráněným autorským dílům, která jsou zpřístupňována uživatelům. Jedná se zejména o hudbu, filmy nebo počítačové hry. Pro úspěšnou funkčnost ochranných technologií je nutná jejich integrace do koncových zařízení, která je uživatelům zpřístupní, např. do stolního přehrávače hudby nebo filmů i do softwarového přehrávače v počítači. Jakmile je takové zařízení použito k zpřístupnění díla, zjistí si z něj nejprve, zda je vůbec určené k zpřístupnění a je-li, tak kolikrát nebo na jakou dobu. Zjistí si i to, zda je možné dílo rozmnožit (příp. kolikrát) či zda je třeba nejprve vyžádat zaplacení autorské odměny, na základě čehož autor získá přístupový kód, jímž obsah „odemkne“ a získá tak k němu přístup. Taková je variabilita dodatečných informací obsažených v díle, které zpracovává zařízení určené k jejich zpřístupnění a bez něhož je takové dílo jinak nečitelné.

7.1.2 Vodoznaky

Vodoznak je řetězec přidaný neoddělitelně ke zdrojovým datům chráněného souboru. Výrobce vodoznak vkládá do svého díla při jeho digitalizaci. Vodoznakem mohou být účinně chráněna třeba díla fotografická, u nichž je vodoznak umístěn v prostoru fotografie a je téměř nečitelný. Měl by být schopen vydržet i různé úpravy díla (změny velikosti, komprimace, úpravy filtry), přičemž bude-li se někdo snažit odstranit přímo vodoznak, dojde v upravovaném místě k nenahraditelné destrukci digitálních dat díla, což bude snadno dokazovat neoprávněný zásah do díla a pokus o odstranění jeho ochranného prvku. Vodoznakem jsou nově opatřena i audiovizuální díla, a to jak ta zobrazovaná v kinech, tak i ta distribuovaná na dvd nosičích. Vodoznak slouží jako identifikace původu díla a jeho kopie jsou pak ve vztahu k originálu snadno dohledatelné. U dvd nosičů se k vodoznakům přistoupilo jednak v souvislosti s neoprávněným vytvářením kopií tzv. dvd screenerů (předběžných ukázkových kopií filmů) distribuovaných filmovým kritikům a členům porot k posouzení a ohodnocení nebo v souvislosti s neoprávněným pořizováním záznamů filmů (tzv. kinorip) přímo při promítání v sálu kina. Takové kopie či záznamy se obvykle okamžitě rozšíří po internetu prostřednictvím výměnných sítí i jinak, a ač nevalné kvality, lidé si pak místo návštěvy kina či koupě dvd shlédnou film v této formě.

7.1.3 Technický zásah do stopy záznamu

Tato ochranná metoda se užívá u hudebních a datových cd nosičů, kde má zamezit jejich kopírování. Podle teorie má tato ochrana fungovat tak, že nijak nebrání v přehrávání nosičů ve stolních cd přehrávačích a neměla by ani v cd mechanikách počítačových, ale při odlišném čtecím mechanismu v procesu kopírování již mechanika zahlásí chybu a zamezí tak zkopírování. V praxi se naopak objevilo velké množství případů, kdy ochrana sice úspěšně zabraňovala kopírování nosičů, ale současně zamezila přehrávání v cd mechanikách počítačů zcela a ve starších stolních cd přehrávačích částečně, což rozzuřilo nejen spotřebitele, kteří takové „nefunkční“ cd nosiče reklamovali a mnohdy i úspěšně dosáhli odstupu vydavatele od dalšího používání tohoto typu ochrany. Objevily se totiž i takové názory, že nestandardní technické provedení nosiče poškozuje, resp. nadměrně zatěžuje a tím zkracuje životnost laserového paprsku mechanik. Na konec jen klasická informace, že byly vymyšleny způsoby, jak i takové ochrany překonat, a to třeba i tak jednoduchým zásahem jako nalepením několika malých nálepek na datovou část nosiče.

7.2 Eliminace technického prostředku ochrany nebo jeho účinků

Zde připomeneme zákonnou definici technických ochran uvedenou v § 43 odst. 3 AZ, kde se účinnými technickými prostředky rozumí jakákoli technologie, zařízení nebo součástka, která je při své obvyklé funkci určena k tomu, aby zabraňovala nebo omezovala takové úkony ve vztahu k dílům, ke kterým autor neudělil oprávnění, jestliže užití díla může autor kontrolovat uplatněním kontroly přístupu nebo ochranného procesu jako je šifrování, kódování nebo jiná úprava díla nebo uplatněním kontrolního mechanismu rozmnožování. Ten, kdo obchází tyto účinné technické prostředky ochrany práv, zasahuje neoprávněně do autorského práva. To samé platí pro toho, kdo vyrábí, dováží, přijímá, rozšiřuje, prodává, pronajímá, propaguje prodej nebo pronájem nebo drží k obchodnímu účelu zařízení, výrobky nebo součástky nebo poskytuje služby za účelem obcházení či umožnění nebo usnadnění obcházení účinných technických prostředků. Takto značně široký rozsah vymezení neoprávněných jednání je zúžen tím, že taková jednání mají jen omezený jiný obchodně významný účel nebo jiné užití. Ustanovení § 43 odst. 4 AZ ukládá autorovi povinnost nebránit použitím účinných technických prostředků oprávněnému užití jako je rozmnožování na papír nebo jiný podklad (§ 30a AZ), citace (§ 31 odst. 1 písm. b)

AZ), úřední licence (§ 34 písm. a) AZ), knihovní licence (§37 odst. 1 písm. a), b) AZ), licence pro zdravotně postižené (§ 38 AZ), licence pro dočasné rozmnoženiny v rámci oprávněného vysílání díla (§ 38a odst. 2 AZ) a licence pro sociální zařízení (§ 38e AZ) v rozsahu nezbytném k využití výjimky. Nemohou-li tedy ze zákona oprávněné subjekty využít svého práva (v důsledku použité technické ochrany), autor je povinen zpřístupnit jim své dílo k tomuto účelu. Pokud jde o volné užití pro osobní potřebu podle § 30 AZ, nemá autor povinnost zajistit využitelnost tohoto práva; může tak však učinit za současného opatření týkajícího se počtu takových rozmnoženin. Výše uvedené povinnosti neplatí v případě děl zpřístupněných veřejnosti dle § 18 odst. 2 AZ, tzn. v podstatě přes internet. Právní ochrana technických ochrany se týká jen těch účinných, které řádně slouží svému účelu a nemají výše zmíněné zásadní nežádoucí vedlejší efekty. Technických prostředků ochrany se v souvislosti s počítačovými programy dotýká ustanovení § 66 odst. 8 AZ. Tam se jednak uvádí, že užití technických prostředků ochrany nesmí bránit tomu, aby počítačový program byl zkoumán či studován z hlediska jeho funkčnosti za účelem zjištění myšlenek a principů, na nichž je založen jeho kterýkoli prvek, což je ještě dále rozvedeno, že nesmí bránit překladu kódu nebo rozmnožování kódu vedoucí k získání informací potřebných k dosažení vzájemného funkčního propojení s jinými počítačovými programy. Provádění tzv. zpětného inženýrství je tímto povoleno právě jen pro účely vzájemné kompatibility spolupracujících počítačových programů, resp. stávajícího počítačového programu s jiným nezávisle vytvořeným programem. Nakonec se autorovi zakládá povinnost zpřístupnit technicky chráněný počítačový program oprávněnému uživateli v zákonném rozsahu, resp. sdělit mu veškeré potřebné informace k užití díla včetně informace o tom, že je technicky zabezpečen.

Následující ustanovení § 44 AZ chrání elektronickou informaci o správě práv k dílu, která je do díla inkorporována autorem za účelem udržení kontroly nad šířením a užíváním díla. Informací o správě práv k dílu se rozumí informace určená autorem, která identifikuje dílo, autora nebo jiného nositele práva, nebo informace o způsobech a podmínkách užití díla a jakákoli čísla nebo kódy, které takovou informaci představují. Typickým představitelem takové informace je již zmíněný vodoznak nebo jiný digitální kód začleněný do díla nebo jeho rozmnoženiny v elektronické formě. Neoprávněným zásahem do autorských práv je odstraňování nebo změna jakékoli elektronické informace o správě práv k dílu za účelem zastření původního autorského práva či umožnění nebo usnadnění porušování takového práva. Zákon myslí i na případy rozšiřování, dovážení, vysílání či sdělování díla veřejnosti, ze kterého byla elektronická informace o správě práv k dílu nedovoleně odstraněna nebo změněna. V praxi by to mělo za následek nemožnost dílo nebo jeho rozmnoženinu jako takovou identifikovat a mít tak požadovanou kontrolu jednak nad přístupem k dílu a jednak nad jeho užíváním.

Otázkou účinných technologických prostředků ochrany se na evropské úrovni zabývá směrnice č. 2001/29/ES ve svých člancích 6 a 7. Obcházení těchto prostředků ochrany se zakazuje stejně tak jako výroba, dovoz a rozšiřování zařízení k jejich obcházení určené. Na druhou stranu je však potřeba brát ohled na veřejný zájem, resp. na určité osoby (zdravotně postižené) a instituce (knihovny), kde by zamezení rozmnožování technologickým prostředkem ochrany neúměrně vychýlilo rovnováhu mezi ochranou práv autora a zvýšeným veřejným zájmem ve prospěch uvedených subjektů.

8 Závěr

Je nepochybné, že je třeba chránit práva autorů ve vztahu k jejich dílům. Dále je nepochybné, že internet a všudypřítomná digitalizace umožnila masové celosvětové šíření dat a informací. Internet je jedinečné svobodné médium nekonečných možností a nad procesy, které v rámci internetu probíhají, nelze mít úplnou kontrolu. Internet naštěstí nelze nikým ovládnout, vždy se dají vyšlapat nové cesty, které nikdo nehlídá. Autoři a jejich produkce je nabídkou na trhu, zatímco uživatelé internetu jsou poptávkovou skupinou, která vždy bude mít zájem o konzumaci děl autorů. Jde o to najít rovnováhu mezi dostatečnou odměnou za práci autorů a finančními možnostmi uživatelů-zájemců. Kupříkladu výměnné sítě se natolik rozmohly, protože k nim neexistovala žádná oficiální alternativa. Domnívám se, že bezplatnost nebyla hlavním motivem jejich celosvětové popularity, ale jednoduchost toho získat produkt, o který mám v danou chvíli zájem. Vydavatelé a producenti si tento fakt uvědomili se značným zpožděním a až poslední dobou začínají vznikat oficiální a finančně přijatelné služby, které nabízejí autorsky chráněný obsah přístupnou cestou přes internet.

Dle mého názoru lze konstatovat příznivý vývoj, a to pro obě proti sobě stojící skupiny – autory a uživatele. Autoři mají právní i technické možnosti, jak chránit svá díla a kontrolovat dispoziční s nimi. Je zcela na jejich vůli, zda toho využijí. Na druhou stranu ano drží s nimi krok i ti, jejichž „koníčkem“ je obcházet veškeré překážky neboli prolamovat ochrany. Ale to jsou aktivity, které jsou vyhrazeny jen úzkému okruhu osob a masově se nešíří. Dále se zjednodušil postup k identifikaci poškozovatelů práv, což na internetu bylo vždy obtížné. Poskytovatelé služeb jsou povinni v odůvodněných případech informací o svém zákazníkovi (a zároveň porušovateli práv) poskytnout a autor může pokračovat ve svém tažení za ochranou svých práv. Uživatelé dosáhli svého cíle, že se internet začíná brát vážně a nahrávací společnosti a filmová studia hledají cesty, jak nejlépe internet využít a přenést na něj svůj „business“. Díla jsou přístupná snadno a rychle a v neposlední řadě též levně.

Regulaci internetu a aktivit na něm bych rozhodně nevítal. Internet je natolik populární právě proto, že je svobodný a člověk si tam může sám najít cestu k tomu, co ho zajímá a zvolit si, čím se bude bavit. Na rozdíl od reálného světa není svazován, jeho pohled není usměrňován a je jen na něm, nakolik získané informace posoudí za důvěryhodné.

9 Literatura

Knihy:

Smejkal V. a kolektiv: Právo informačních a telekomunikačních systémů, C.H.Beck, Praha, 2001

Smejkal V.: Internet a §§§, Grada, Praha, 2001

Čermák J.: Internet a autorské právo, Linde, Praha, 2003

Kříž J., Holcová I., Kordač J., Křesťanová V.: Autorský zákon – komentář, Linde, Praha, 2005

Švestka, Jehlička, Škárová, Spáčil a kol.: Občanský zákoník – komentář, C.H.Beck, Praha, 2006

Štenglová, Plíva, Tomsa a kol.: Obchodní zákoník – komentář, C.H.Beck, Praha, 2005

Knappová, Švestka a kol.: Občanské právo hmotné – učebnice, Aspi, Praha, 2002

Webové stránky:

www.wikipedia.org

www.itpravo.cz

www.epravo.cz

www.cdr.cz

www.zive.cz

www.lupa.cz

www.intergram.cz

www.ifpi.cz

www.osa.cz

www.epufilm.cz

www.wipo.int

www.slyck.com

Časopisy:

Právní zpravodaj

Ostatní:

důvodová zpráva k novele autorského zákona

Směrnice 91/250/EHS o právní ochraně počítačových programů

Směrnice 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti

Směrnice 2004/48/ES o vymáhání práv duševního vlastnictví

zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád